

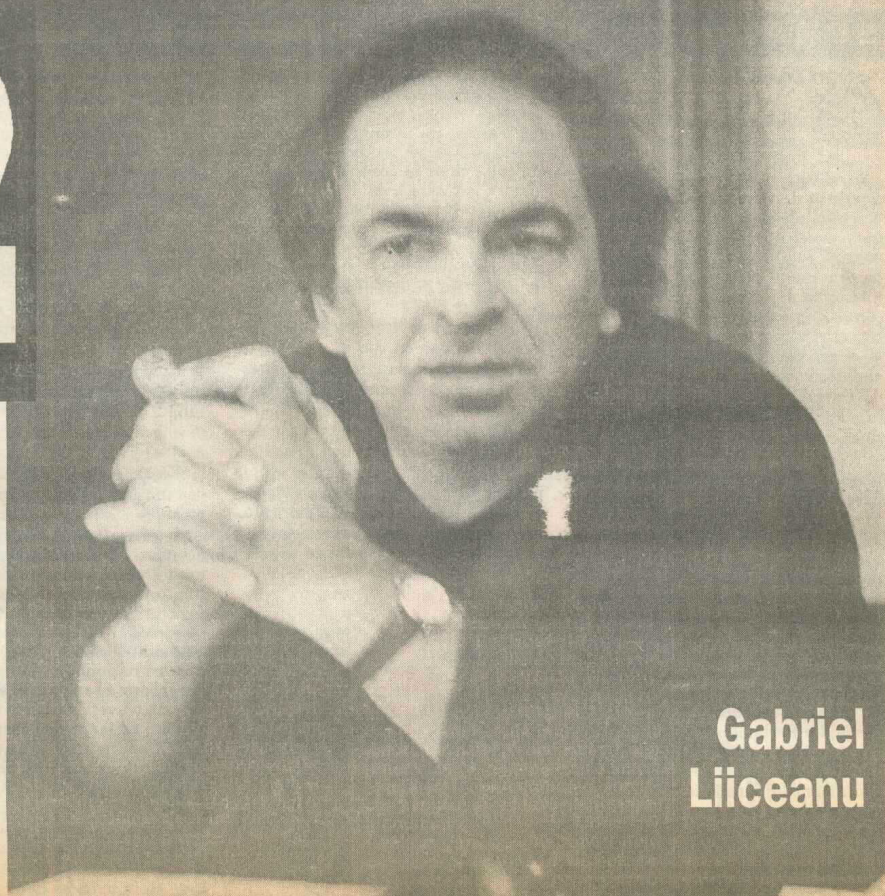
Nr. 4
(310)

24-30 ianuarie 1996

Bătălia pentru Televiziune:

Gabriel Tepelea,
Dumitru Iuga, Călin Anastasiu,
Alexandru Sassu, Ștefan Radoff,
Agatha Nicolau-Iliescu,
Sergiu Nicolaescu

pag. 4-6

Gabriel Liiceanu

BR
12

Recepția din sala mare a Cercului Militar, oferită de PNȚCD reprezentanților săi din toate zonele țării și din toate generațiile la încheierea celui de-al doilea congres, transmitea celui prezent un sentiment colectiv al mulțumirii de sine. Lume la fel de multă, dar mai diversă ca la întrunirea PDSR, de acum două luni (care a ținut să impresioneze prin desfășurarea de forță), blitz-uri și camere de filmat migrând prin înghesuală după proaspeții aleși, după câștigătorii și perdanți, ziariști cu reportofoanele întinse printre pahare, delegați fotografiindu-se împreună cu deputații lor, foști colegi de celulă alături de viitori colegi de campanie electorală, grupuri de tineri (foarte tineri) făcând planuri aparte sau căutându-și părinții și bunicii. (Într-o țară care își devorează în permanentă tradițiile și și-a făcut un stereotip național dintr-o legendă în care ce zidești ziua se dărimă noaptea, PNȚCD este una din rezervațiile unde s-a păstrat, cu un efort demn de respect, continuitatea peste generații.) Din zumzetul popular al festivității, se putea deduce cu ușurință starea de spirit inedită pentru o formațiune a Convenției: bucuria succesului momentan, întărită de certitudinea unei apropiate victorii electorale, implicând accesul la guvernare.

Adică o schimbare esențială de existență și de condiție socială.

• „Să nu transformăm marea speranță care se pune în noi într-o dezamăgire” • „Partidul nostru a înfruntat condiții grele în acești ani, sediile ne-au fost distruse, membrii de partid au fost băuți, intimidăți, ponegriți, chiar ucși, dar în viitor ne așteaptă o probă încă și mai grea: să preluăm guvernarea țării distrusă de actualii guvernanți” etc. Aceste fraze și altele asemenea au auziseră deputații peniști în sala mare a Teatrului Național, plină în permanență: participanți, invitați (ambasadori, șefi de

partide parlamentare, în afară de PDSR, PUNR, PSM, PRM, reprezentanți ai Uniunii Europene Creștin-Democrate, ai Partidului Conservator din Marea Britanie, ai partidelor înrudite din Germania, Italia, Ungaria, Serbia etc.). Cortina ridicată cu solemnitate dramatică pe 19 ianuarie (acordurile imnului național, rugăciunea „Tatăl nostru”, clipul cu Corneliu Coposu, dezvelirea unui bust al acestuia la sediul din strada Batiștei al Convenției, lansări de casete și cărți conținând dialoguri cu Corneliu Coposu etc.) cobora, acum, după trei zile de discursuri și votări, peste o atmosferă de echilibrată voioșie, acoperind dezamăgirile, anxietățile și nemulțumirile.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Victoria alternativei

Pentru că ele n-aveau cum să lipsească.

Alegerile lăsaseră în urmă destule frustrări individuale. Prin votarea amendamentului la articolul 176 din Statut, Biroul de Conducere, Coordonare și Control are acum 8 vicepreședinți și 10 membri supleanți (în loc de 6 și respectiv 8), dar posturile din conducere sînt totdeauna prea puține în raport cu numărul doritorilor. Chiar lipsa de carismă pentru intelectuali a partidului (unul dintre motivele pentru care de câțiva ani PNȚCD a fost sub-cotat, subapreciat în mass-media, în cercurile intelectuale și mondene) l-a salvat, însă, și continuă să-l salveze de scindare. Nici unul dintre nemulțumiți nu are „spatele” suficient de tare ca să poată pleca, împreună cu „fanii” săi, într-o aventură individuală, merită să îi zdrobească după câteva luni de pragul de 5% al viitoru-

lui parlamentar. Chiar dacă în partid au intrat în ultima vreme universitari, directori de institute de cercetări, rectori (în interviurile date, președintele Convenției, Emil Constantinescu, a ținut să sublinieze acest fapt), nimeni nu pare doritor să pună voința individuală înaintea disciplinei de partid, imprimată, cum se poate vedea acum, destul de bine de „vechea gardă”: „Noi avem o disciplină de partid. Domnul Diaconescu era mai îndreptățit decît mine pentru a fi președinte, a făcut mai mulți ani de pușcărie, este și mai interesat de politică”, răspundea prim-vicepreședintele nou ales, Gabriel Tepelea, delegaților ardeleni, care veneau să îi reproșeze că

Gabriel Tepelea) ca mai îndreptățit să ocupe postul de vicepreședinte.

Așa s-a făcut că la acest congres, așteptat, conform zvonurilor, să pecetluiească spargerea partidului, bieții ziariști au îndurat lipsa scandalului, dezamăgiți și exasperați de multele votări și de apelurile la unitatea partidului și a Convenției (creația strategică a PNȚCD cu circa jumătate de an înainte de alegerile din 1992, cu șanse mari și în actualele sondaje).

Este însă destul de puțin probabil ca asemenea gesturi de solidaritate colegială să se repete atunci cînd „vechea gardă” va preda ștafeta generației medii, mult mai nerăbdătoare să se vadă la putere și mult mai puțin individualizată față de colegii din celelalte partide. Cel puțin astfel sînt văzuți cîțiva dintre câștigătorii actualei runde electorale, de pildă Radu Vasile și Mircea Ciurmar, ambii suspectați de o aripă mai tînără și mai radicală a partidului de a fi promotorii grăbiți ai compromisului cu PDSR. Agitația electorală din spațiul congresului, cartelurile și lobby-urile de pe holuri, discursurile electorale ori manifestele „contra”, pe care președintele Ion Diaconescu le-a dezavuat public, au dovedit interese individuale marcate, dar și diferențe ideologice și opțiuni diferite pentru alianțele viitoare. Nu atît în cursa electorală, cît mai ales după victoria, scontată realist ca parțială, în alegerile din 1996.

Lunile următoare vor dovedi în ce măsură congresul a ales bine. Dacă această conducere va suplini, așa cum pare acum, absența lui Corneliu Coposu printr-o decizie în mult mai mare măsură colectivă. Dacă noul secretar general al partidului, Radu Vasile, își va asuma ca adevărat sarcina grea de organizare a partidului în teritoriu, nu doar de a-l reprezenta pe ecranele televizoarelor, dînd uneori declarații

(Continuare în pagina 3)

Stimată redacție,

Aș dori ca prin intermediul revistei „22” să-mi exprim câteva impresii în legătură cu mult discutata Legea învățământului. Aceste rânduri reprezintă de fapt un fel de scrisoare deschisă adresată liderilor Opoziției democratice. Mă adresez dumneavoastră pentru că vă citesc săptămână de săptămână și aș putea spune (fără a încerca să vă flatez) că revista la care lucrați poate contribui la formarea unei alte mentalități în România și că are deci un important rol în societatea românească.

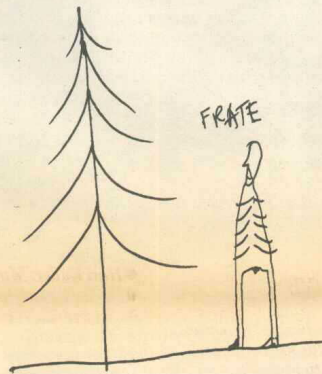
Dovada cea mai elocventă a faptului că pentru cei ce fac azi politică în România problemele tineretului, ale studenților nu reprezintă nici o importanță este tocmai atitudinea pe care au avut-o și o au în continuare (de exemplu) față de Legea învățământului. Faptul că Opoziția a cerut un buget mai mare pentru o serie de domenii ca: învățământ, sănătate, cultură nu cred că e ceva deosebit, deoarece consider că era de datoria ei aceasta. Opoziția trebuia să arate că există soluții (respectiv surse) pentru a găsi banii necesari acestor domenii vitale societății românești, după care ea putea să amenințe chiar cu retragerea din Parlament. Dacă ne gândim bine, au fost atâtea motive pentru care Opoziția putea să se retragă din Parlament (discuțiile legate de Codul penal, Legea caselor naționalizate ș.a.), încât nu mă mai miră lipsa (sau slaba) reacție în privința Legii învățământului.

Retragerea din Parlament ar fi fost eficientă dacă ea era nu doar pe timpul respectivelor dezbateri (astfel de retrageri au mai fost – puține, dar au mai fost – și, din păcate, n-au avut nici un efect considerabil), ci ar fi durat până în momentul în care majoritarii ar fi revenit asupra deciziilor lor. Asemenea gesturi „extreme” ar fi putut duce (dacă s-ar fi mers până la „capăt”) la dizolvarea Parlamentului și la noi alegeri. Impresia mea este că și unii membri ai Opoziției sînt la fel de dormici să nu-și piardă scaunele ca și cei de la putere, iar aceștia din urmă au intuit care este situația și de aceea au adoptat adeseori o atitudine nepăsătoare, de ignorare a avertismentelor lor din Parlament.

La această lipsă de „curaj” s-au adăugat și certurile permanente (care n-au încetat nici azi) între partidele care fac parte din Opoziție, astfel încât am impresia că imaginea Opoziției după alegerile din 1992 nu s-a consolidat, ci s-a erodat (procesul se află în plină desfășurare). Observînd certurile permanente care au cuprins partidele ce au compus CDR, fie pentru înfrîntarea inițierii unor motiuni de cenzură, fie pentru diferitele funcții din cadrul Parlamentului, mă întreb ce s-ar fi întimplat dacă ar fi ajuns la guvernare, cînd ele nu se înțeleg acum, cînd sînt în opoziție și n-au prea multe de împărțit. Constat că, în ultima perioadă, Opoziția (poate cu excepția PL '93) a adoptat și un discurs naționalist, neînțelegînd că încercarea de a câștiga acele electorat pe care nu l-a avut pînă acum va eșua. Acesta cred că este și motivul pentru care a votat atît de entuziasmată Legea învățământului, pe care a prezentat-o ca una din cele mai democratice și moderne legi. D-l Andrei Cornea are dreptate atunci cînd spune că legea reprezintă și viziunea conservatoare a numeroși parlamentari ai Opoziției asupra învățământului.

Cînd am văzut cit de indignată era Opoziția de unele prevederi ale Legii învățământului, cum ar fi introducerea taxelor, am început să rîd, pentru că eu știu că respectivele taxe erau cuprinse chiar în această lege pe care dinșii o votaseră. PAC afirmă chiar în timpul grevei că el a fost pentru introducerea taxelor, dar și pentru burse corespunzătoare. Nu era oare mai normal ca mai întîi să ni se asigure și nouă un trai decent și apoi să se discute despre taxe?

Tovarășul senator Solcanu, în timpul unui examen din vara trecută, fiind „puțin” nervos, a spus unor colegi: „Stați de pomană pe banii statului și nu faceți nimic folositor”. „Distinsul” senator (care uneori nu se desparte de paznicul său nici la examene) nu făcea decît să exprime opinia partidului de guvernămînt în legătură cu ceea ce sînt studenții azi în România: niște tolerați care trebuie să se mulțumească cu ceea ce le oferă

statul și nimic mai mult și care oricum reprezintă prea mult pentru ei. Faptul că în timpul grevei din această toamnă tovarășul Hîrjoabă (fost secretar de stat la Ministerul Învățământului, acum profesor la Facultatea de Geografie) – după ce a venit în mijlocul nostru și a început să ne califice drept legionari și în același timp și comunisti – și-a permis să scuie doi colegi nu este o întimplare, ci reflectă cele amintite mai sus. (Cei doi colegi nu făcuseră altceva decît să-i dea o stație la care să poată vorbi, pentru a auzi toată mulțimea adunată ce părere are dînsul despre noi.)

Pun acum o întrebare: cine cheltuiește banii statului de pomană – noi, studenții, sau unii domni parlamentari? Opoziția nu are nici o vină pentru că doi membri ai PDSR se comportă astfel cu noi, dar este responsabilă pentru că are în rîndurile ei oameni ca Emil Tocaci, care, pe timpul dezbaterii acestei legi, a fost unul dintre cei mai înverșunați adversari ai modificării ei, reușind cu brio să-i țină locul lui Gheorghe Dumitrașcu (alt „mare” istoric după tov. Solcanu), președintele Comisiei. Oare d-l Tocaci să nu fi auzit că PNL, partid din care face acum parte (nu se știe pentru cît timp), a declarat că susține revendicările noastre și că ele sînt foarte juste? O întrebare indiscretă pentru d-l senator: după PNL, PAC, PNL urmează cumva PDSR? Ce putem înțelege (acum) cînd, după solidarizarea din timpul grevei, în momentul trece-

rii la discutarea modificărilor propuse de reprezentanții noștri, nu v-ați remarcat prin nimic, domnilor senatori care ați aparținut sau mai aparțineți CDR? Noi avem nevoie nu de solidarizări momentane, ci de declanșarea unor acțiuni coerente, care să contribuie la modificarea statutului nostru. Știu că orice hotărîre se adoptă cu o majoritate de voturi, numai că dumneavoastră nici măcar n-ați încercat să faceți ceva în sensul amintit mai sus. Că cei de la putere nu au nevoie de voturile noastre înțeleg, dar că Opoziția nu încearcă să cîștige studențimea română de partea ei nu mai înțeleg. Aveți oare convingerea că în timpul viitoarelor alegeri nu veți avea nevoie și de sprijinul (respectiv votul) nostru? Presimț că dacă o să pierdeți și alegerile din 1996, o să spuneți că de vină este populația care n-a înțeles mesajul dumneavoastră și tineretul care nu s-a implicat suficient și care dovedește o blazare „timpurie”. Veți avea dreptul să dați astfel de explicații atunci cînd acțiunile pe care le desfășurați se vor deosebi fundamental de ale celor de la putere, pînă atunci însă nu. Dacă unii tineri aderă azi la mișcări naționaliste cu caracter legionar, aceasta se datorează și activității pe care o aveți, mai ales în ultima perioadă. Chiar nu vă înspăimîntă nimic? Cum puteți fi oare atît de nepăsători? Dacă vreți să recuperați un electorat anume și să vă înfățișați ca naționaliști, trebuia să începeți printr-o grijă mai mare față de noi, studenții, despre care vă place să spuneți că sîntem viitorul acestei națiuni. Aș vrea să-i întreb pe domnii senatori ai Opoziției care n-au acceptat mărirea burselor de studiu dacă dinșii consideră că, în condițiile în care un prinț costă 2.000–2.500 lei, se poate trăi (decent) din 1.833 lei pe zi (atît iese dacă împărțim „fabuloasa” sumă de 55.000 la 30 de zile). Să știți, domnilor, că această sumă de 2.000–2.500 nu cuprinde cine știe ce mîncăruri sau vinuri selecte ca la reuniunile la care participați. Mă scuzați că sînt așa de indiscret, dar de cînd sînteți oameni politici ați mai intrat într-o cantină studențească? Dar pe membrii organizațiilor studentești ale partidelor din care faceți parte i-ați întrebăat cam ce prețuri mai sînt, pentru a vedea dacă ajung pentru un trai decent 55.000 lei?

Vreau să pun acum două întrebări d-lui Emil Constantinescu:

1) După ce veți deveni membru PNȚCD, ce veți spune în alegerile prezidențiale? Că sînteți republican sau monarhist? Cred că o să spuneți că nu întregul PNȚCD este monarhist și că există și un curent republican, din care faceți parte, pentru că altfel chiar că nu o să aveți nici o șansă.

2) Cum ați putut, domnule profesor, ca în anul acesta preelectoral să spuneți studenților că ei au venit în București nu pentru un pat, ci pentru a învăța? Îmi dau seama că nu sînteți principalul vinovat pentru problemele legate de cazarea studenților și la fel de bine îmi dau seama că e posibil ca printre cei ce v-au provocat (căci despre asta cred că a fost vorba) să fi fost și niscaiva fani ai tovarășului Iliescu, dar un om cu atîtea responsabilități nu are voie să se lase intimidat de niște tineri. Vin lupii cei mari, domnule profesor!

Ca și cum nu erau destul de incurcate apele politicii românești (mai bine zis ale Opoziției), PAC susține în urmă cu cîtva timp că Ion Iliescu ar avea de fapt dreptul să candideze din

nou. Tare mult trebuie să se mai fi bucurat tovarășul cu pricina la auzul acestei știri! De unde v-a venit ideea asta, domnule Manolescu?!

O dovadă a faptului că cei de la putere sînt mai profesioniști decît cei din opoziție o reprezintă și reușita celor dinții de a obține garanția morală pentru politica externă. În numele mult discutatului consens, Opoziția a fost atrasă într-o capcană: dacă nu vrea să fie prezentată populației drept ostilă integrării europene, să-și declare imediat sprijinul (acordul). CDR putea să vină cu un set de probleme interne, de a căror rezolvare, conform vederilor, opțiunilor ei, să fie condiționată sprijinirea pe plan extern. Unii membri ai PDSR (vezi senatorul Timofte) susțin acum că statul român nu primește banii necesari din partea organismelor internaționale tocmai datorită intervențiilor unor oameni politici ai Opoziției.

Dacă aș fi liderul unui partid parlamentar, aș propune pentru cei ce vor să mai obțină un mandat următoarele criterii: un număr cît mai mare de intervenții în Parlament, de înfrîntări cu electoratul și să fi mers în toți acești ani măcar o dată în fiecare sat din jurul orașului respectiv (pentru că aici se va da marea luptă).

P.S. 1: Aș dori, stimată redacție, să aflu cît mai multe lucruri despre programul *Alternativei 2000* și oamenii ei (interviuri).

P.S. 2: Ar fi, cred, interesant să realizați interviuri și cu personalități din provincie (chiar lideri locali ai unor partide din opoziție) și chiar niște dezbateri ale GDS în provincie. Simțim nevoia să comunicăm și noi, și n-avem cu cine (profilul n-au timp și nici răbdare).

P.S. 3: Ar fi, de asemenea, interesant să organizați niște concursuri de reporteri (poate termenul nu e cel mai potrivit), pe o anumită temă, propusă de domniile voastre chiar, iar cîștigătorul să poată publica o perioadă în „22”. Ar fi un stimul extraordinar. (...)

P.S. 5: N-aș vrea ca cineva să creadă că aceste rînduri au fost scrise de un simpatizant al Puterii. Ele aparțin unui om care a crezut în partidele istorice încă din 1990, care a făcut chiar propagandă acestor partide și ideilor pe care le susțineau (atît cît s-a priceput – prin discuții purtate cu cei din jurul lui, prin lipirea unor afișe electorale – în 1992) și care uneori era să mai mîninge și cîte o chelbăneală de la fani tovarășului Iliescu. Dacă critica mea a fost concentrată mai mult asupra Opoziției, asta s-a întimplat datorită faptului că n-am vrut să vă plictisesc prea mult (dacă nu cumva s-a și întimplat treaba asta), dar și pentru faptul că ceea ce fac cei de la putere nu mă interesează, deoarece nu cu ei am votat – și deci de la ei nu mă aștept la nimic bun.

P.S. 6: Nu mă aștept ca în momentul în care aceste rînduri vor fi publicate (dacă considerați dumneavoastră de cuviință) activitatea Opoziției să se schimbe fundamental.

P.S. 7: Consider că dacă astăzi situația este atît de gravă, vinovată este și presa democratică, care, o bună perioadă de timp, n-a făcut altceva decît să „cocoloșească” CDR (vezi *România liberă*).

P.S. 8: Sper ca micile neînțelegeri ce au apărut în cadrul redacției să rămîină doar niște neînțelegeri. Gîndiți-vă că România are nevoie de o revistă ca „22”, a cărei valoare nu poate fi ridicată decît prin contribuția tuturor. (...)

Liviu Bratu,
Roman, jud. Neamț, 28.12.1995

Victoria alternativei

(Urmare din pagina 1)

prapite. Dacă grupul Ciumara, puternic în BCCC, nu va încerca să îndepărteze partidul de linia Coposu. Dacă programele celor trei economiști din BCCC vor fi convingătoare. Etc. Oricum, rezerva de cadre a partidului este mult mai mare decât s-ar putea deduce din numele aflate pe listele vehiculate. Iar dacă PNȚCD s-a întinerit, el rămâne, ca și rivalul său, PDSR, un partid de bărbați, nici un nume de femei nereușind să se strecoare în structurile de decizie.

Acum exact 6 ani, la 29 ianuarie 1990, în peisajul insolit și de fapt anacronic al camioanelor cu muncitori, scandând lozinci ce aveau să se păstreze doar prin umorul lor involuntar („Nu ne vindem țara!”, „Noi muncim, nu gândim!” etc.), bucureștenii, buimăciți, aveau să vadă, printre alte materiale propagandistice purtate prin Piața Victoriei de o mulțime isterizată, un coșciug în care era invitat să ia loc, cu formule de un grobianism desăvârșit, un necunoscut, pare-se, un bătrîn care purta numele de Coposu. Un nume pe care ei nu-l auziseră pînă atunci nici măcar la Europa Liberă. Pentru ce oare „merita” el un asemenea linșaj magic? s-au întrebă destui nedumeriți.

Cei aflați la putere atunci, inspiratorii contramanifestației, ai nenumăratelor campanii de presă, trecute și viitoare (între ei, Ion Iliescu ori Silviu Brucan), știau probabil despre cine și despre ce este vorba. Efortul acestuia necunoscut și al colegilor săi din „vechea gardă” putea trezi în memoria colectivă partidul care, cîștigînd alegerile din '46 cu 75%, în loc să urmeze la guvernare, intrase în pușcărie.

Și care, după 50 de ani, putea fi recreat ca o alternativă.

Mesajul lui Nicolae Manolescu, președintele PAC, adresat Congresului PNȚCD

Congresul întoarce o pagină în istoria PNȚCD. Cred că nu este nimeni în sală, astăzi, și prea puțini în țară, care să nu-și dea seama de acest lucru. Partidul dumneavoastră a fost privit cu multă atenție în lunile precedente, și de către toată lumea, dovadă importanța pe care i-o acordă chiar și aceia care nu-i sînt prieteni. Este absolut firesc. PNȚCD este prima formațiune a opțiunii actuale și totodată un partid cu un trecut respectabil. Printre membrii săi se numără multe dintre victimele comunismului și ultimii mohicani (permițîți-mi cuvîntul) ai clasei politice românești pe care comunismul a lichidat-o. Nu e un secret pentru nimeni, pe de altă parte, că partidul dumneavoastră, așa cum ni se înfățișează în acest ceas al istoriei, este opera unui mare om, Domnul Corneliu Coposu. Exemplul său personal – martiriul suportat cu demnitate – și inteligența sa politică au făcut să renască, imediat după răsturnarea lui Ceaușescu, un partid care avusesse un cuvînt greu de spus înainte de război, dar despre care generațiile următoare n-au auzit, la rîndul lor, decît

cuvînte grele. PNȚCD a fost identificat în anii din urmă cu Domnul Corneliu Coposu, așa cum a fost identificat în trecut cu Iuliu Maniu. Este absolut sigur faptul că ceva din aura unor asemenea personalități a trecut asupra partidelor lor. Dar nu e numai atît: anumite trăsături personale ale acestor mari oameni par să devină caracteristici ale formațiunii pe care ei au condus-o. Demnitatea și intransigența, pe care mulți le atribuie partidului dumneavoastră, nu sînt oare caracteristicile principale ale eticii politice a Domnului Coposu? Dispariția președintelui dumneavoastră nu lasă pur și simplu un gol, cum se întîmplă în astfel de cazuri, dar vă obligă să faceți o opțiune gravă, plină de răspundere: va trebui să decideți ce anume se cuvine păstrat și ce anume trebuie să creați dumneavoastră acum, cită continuitate și cită schimbare sînt necesare pentru ca PNȚCD să rămînă o formațiune inconfundabilă și incontestabilă pe scena politică românească. De aceea spuneam că acest Congres al dumneavoastră întoarce o pagină de istorie.

Toate partidele și toți oamenii politici din România sînt conștienți că un PNȚCD puternic este o cheazăie a democrației. Chiar și adversarii dumneavoastră știu acest lucru. În ce-l privește, PAC își pune multe speranțe în Congresul dumneavoastră, în partidul dumneavoastră. Dorind o opoziție coerentă și totodată diversă, PAC își exprimă speranța că ea va cîștiga alegerile de anul acesta și că ultimii patru ani ai secolului și ai mileniului vor însemna pentru țara noastră adevărată despărțire de trecut, adevăratul început al drumului spre democrație, prosperitate și dreptate. Trebuie să vă gîndiți de pe acum la guvernare. Am mandat să vă spun că PAC consideră potrivită orice formă de colaborare, de înțelegere, cu PNȚCD, care ar contribui la reușita actualei opoziții în alegeri. Ceea ce ne desparte este cu mult mai puțin important decît ceea ce ne apropie. Mai presus de toate, ne apropie un anumit ideal de civilizație politică. Un filozof spaniol a spus foarte bine că omul de acțiune cooperează spontan, în vreme ce omul de gîndire e frînat de greutatea de a ceda din opiniile sale. Idealul nostru trebuie să fie o cooperare care nu-și sacrifică principiile.

Congresul dumneavoastră va trebui să dea răspuns la multe întrebări și să îndreptățească multe speranțe. Dorindu-vă din toată inima succes, vă vrea să precizez în încheiere că eu, personal, sînt convins de reușita Congresului dumneavoastră. N-am nici o îndoială că Domnul Corneliu Coposu va fi mîndru de partidul său, acolo, sus, de unde ne vede și ne aude.

Din numerele viitoare

- Supliment gratuit: „Condiția femeii în perioada de tranziție”
- Interviu cu Artraud Hartmann, reprezentanta Băncii Mondiale în România
- Valentin Feys: „Gunoarele și Opoziția”
- Alternativa 2000 – anchetă
- Daniel Dăianu: „Geopolitică în Europa” (VI)
- Discuție la lansarea cărții „Instaurarea comunismului – între rezistență și represii” (Ana Blandiana, Constantin Rădulescu Zoner, Mirela Hagiopol, Romulus Rusan)
- Mihai Korne: „Politica agrară a Convenției” și „Reorientarea bugetului după alegeri”
- Adrian Marino: Cultură oficială, cultură alternativă
- Fey László: Scrisoare deschisă domnului Octavian Paler
- S. Damian: Falsul mit al lui Terminus
- Ilie Șerbănescu: „O mină întinsă într-un moment greu”;
- „Criză energetică în România – o criză a industriei”
- Gabriel Dimisianu – Livius Ciocărlie: „Viața în paranteză”

- Interviu cu ambasadorul Statelor Unite, Alfred Moses
- Discuție în jurul cărții lui S. Damian „Fals tratat despre psihologia succesului” (Mihai Șora, Doina Uricariu, Cristian Tudor Popescu, George Pruteanu)
- Inamovibilitatea judecătorilor (anchetă)
- Dorel Șandor: Măsuri pentru demantelarea comunismului totalitar
- Hari Kuller: Mit, cultură, societate
- Hállér István: Religia – o prioritate în școală
- Bogdan-Alexandru Geană: Orb pentru 45 de minute la Budapesta
- Recenzie despre ultima carte a lui Andrei Codrescu – „The Blood Countess”
- Ernest Latham Jr. și V. Rîzescu despre cartea Irinei Livezeanu „Politica culturală în România Mare”. Fragment din cartea Irinei Livezeanu (Consensul naționalist)
- Despre adopții – anchetă
- „Post-comunistul” (articol de Heiko Flottau, publicat în Süddeutsche Zeitung)

Săptămîna politică

MARȚI 16 IAN.

- PDSR acuză Banca Națională
- Delegația Permanentă a PDSR a solicitat premierului Nicolae Văcăroiu să prezinte Parlamentului propunerea de revocare din funcție a acelor membri ai Consiliului de Administrație al BNR care se fac vinovați de lipsa masei monetare pentru plata salariilor în decembrie anul trecut. S-a precizat că nu este vizat guvernatorul Mugur Isărescu.

- Viorel Hrebenciuc – director al campaniei electorale a PDSR

Ca director al campaniei electorale a PDSR pentru alegerile locale a fost numit Viorel Hrebenciuc.

- Moldova – îngrijorată de situația din Transnistria

După ce, în 15 ianuarie, în Transnistria a fost decretată stare de necesitate, pentru a se stabili economia regiunii, oficialitățile de la Chișinău au hotărît începerea unor discuții cu liderii de la Comrat pentru normalizarea situației.

MIERCURI 17 IAN.

- Senatul despre Legea partidelor
- Comisia juridică a Senatului a aprobat un raport la Legea partidelor politice în care se propune ca înființarea formațiunilor politice să se facă prin

acordul a 10.000 de membri, dispuși în cel puțin jumătate plus unu din județele țării.

- Controversă Bănescu-Honcescu
- Deputatul PD Traian Bănescu a prezentat raportul Curții de Conturi Constanța referitor la Compania „Petromin”, care, în opinia sa, relevă implicarea șefului Corpului de Control al Guvernului, Ion Honcescu, în evaziunea fiscală și prejudicierea acestei companii navale. Honcescu a negat implicarea sa.

JOI 18 IAN.

- Max van der Stoep apreciază Legea învățămîntului

„Legea învățămîntului, așa cum este ea acum, nu constituie o violare a normelor internaționale privind dreptul la educație al persoanelor aparținînd minorităților naționale și permite minorității maghiare să-și păstreze identitatea spirituală”, a afirmat Înaltul Comisar OSCE, Max van der Stoep, după o întrevedere cu ministrul român de Externe.

VINERI 19 IAN.

- Ion Diaconescu e noul președinte PNȚCD
- Al patrulea congres al PNȚCD l-a desemnat ca lider al partidului pe Ion

Diaconescu (539 voturi), care l-a depășit pe Ion Rațiu (151 voturi). În raportul său, Diaconescu a arătat că PNȚCD este cel mai puternic partid din Opoziție (are 150.000 de membri) și are ca principal obiectiv cîștigarea alegerilor, pentru realizarea schimbării în România.

- O nouă remaniere a guvernului Văcăroiu

În cadrul Biroului Executiv al PDSR, premierul Nicolae Văcăroiu a anunțat schimbarea din funcție a titularilor portofoliilor de la Industrie, Comerț și Cercetare. Noii miniștri sînt Dumitru Popescu, Dan Ioan Popescu și respectiv o persoană care nu a fost nominalizată. Totodată, au fost numiți noi secretari de stat la 7 ministere.

SIMBĂTĂ 20 IAN.

- PNȚCD are o nouă formulă de conducere

Delegația Permanentă a PNȚCD a desemnat, prin vot secret, cei opt vicepreședinți ai PNȚCD și cei 40 de membri ai Comitetului de Conducere, optînd pentru întinerirea partidului. Congresul PNȚCD a adoptat progra-

mul politic și o rezoluție finală privind strategia politică viitoare a partidului.

- Rusia și Moldova semnează o declarație politică

Republica Moldova și Rusia au adoptat, cu ocazia unei întîlniri a Comunității Statelor Independente desfășurate la Moscova, o declarație politică prin care se recunoaște că Transnistria este parte componentă a Moldovei. Documentul, care menționează necesitatea soluționării diferendului dintre Chișinău și Tiraspol pe cale politică, a fost semnat și de Ucraina.

LUNI 22 IAN.

- PNȚCD se opune politizării BNR
- Secretarul general al PNȚCD, Radu Vasile, a criticat intenția partidului de guvernămînt de a introduce în Consiliul de Administrație al Băncii Naționale reprezentanți ai partidelor politice. În opinia sa, PDSR încearcă subordonarea BNR, ceea ce ar duce la dirijarea surselor și liniilor de credit către băncile comerciale controlate de PDSR.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

PRECIZARE

În numărul trecut, în continuarea opiniei domnului Mihai Șora privind „cazul Măgureanu”, pagina 6, coloana a treia, se vor citi și următoarele: „E vorba de oameni, așa spune: ontologic duplicitari. Duplicitari, adică, pînă în străfundul întîmității lor”. De asemenea, d-l Constantin Ticu Dumitrescu ține să precizeze că afirmația din finalul intervenției domniei sale potrivit căreia „Măgureanu este un biet nimeni” se raporta la colonelul Ștefan David.

Bătălia pentru Televiziune

Deși, teoretic, procesul de numire a membrilor Consiliului de Administrație din Televiziune se află într-o fază avansată – din 13 membri au rămas doar 4 nedesemnați –, în fapt acest proces s-a blocat, putem spune decisiv, o dată cu respingerea candidaturii lui Gabriel Liiceanu în luna noiembrie a anului 1995.

Cu toate că negocierea politică este recunoscută explicit de ambele grupuri ale spectrului politic ca fiind unica modalitate de a ieși din impasul creat, acest lucru nu a condus, cum era de așteptat, la deblocarea situației.

În intenția de a afla motivele acestei crize (care face ca Televiziunea Română să funcționeze ilegal), vă punem la dispoziție opiniile unora dintre membrii comisiilor de cultură ale celor două Camere. Ancheta a fost structurată în jurul citorva întrebări: Este urgentă numirea CA în TV în orice condiții? Are această numire o miză politică? De ce atita consecvență înverșunare împotriva lui Gabriel Liiceanu? A fost votul din martie 1995 decisiv pentru actuala stare de lucruri? Este legea bună sau proastă? Cît de plauzibilă este găsirea unei soluții în sesiunea următoare a Parlamentului? Cum vedeți funcționarea lui Dumitru Popa ca director general al TV și ca membru în CA al Radioului? Avînd în vedere vehemența respingerii candidatului SLRTRV, am crezut de cuviință să cerem și părerea domnului Dumitru Iuga, liderul SLRTRV. Am consemnat și răspunsurile domnului Gabriel Liiceanu, alături de programul său de restructurare a TVR.

GABRIEL TEPELEA (PNTCD), președintele Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

• Chiar dacă nu a existat o înțelegere scrisă, parafată, între Opoziție și Putere cu privire la votarea candidaților pentru CA al TVR, procedul este practicat la alegerea birourilor permanente, unde partidele au convenit să-și distribuie locurile de conducere (președinte, vicepreședinte, secretari, chestori) proporțional cu numărul de deputați ori senatori. Cînd algoritmul este perfectat, parlamentarii dintr-un partid votează reprezentanții celui alt partid pe bază de reciprocitate. Este vorba de o practică parlamentară ce intră în al șaselea an, dar ea nu a fost respectată de Putere în cazul alegerilor în comisiile de cultură.

• Deblocarea este posibilă doar dacă arcul guvernamental va fi sensibil la imaginea României în lume și la imperativul desfășurării unor alegeri reflectate de o televiziune națională liberă, avînd în frunte un CA ales.

• D-l Gabriel Liiceanu este o personalitate puternică, atrăgînd în mod insistent atenția adversarilor asupra calităților sale. Puterea, alarmată, strigă: „Cave!” (Păzeală!) și îl respinge.

• Funcționarea ilegală a d-lui Dumitru Popa ca director al TVR și a d-lui Dionisie Șincan ca director adjunct – în condițiile în care cei doi au depus jurămîntul și în calitate de membri ai CA al Radiodifuziunii – reiese limpede din textul Legii de organizare și funcționare a Societății Române de Ra-

dio și Televiziune. Pot fi citate în acest sens dispozițiile articolului 13, alineatul 2, precum și cele ale articolului 23, alineatul care stipulează expres că „membrii CA nu pot face parte din alt CA”. Nu este vorba doar de un cumul de funcții soldat cu profituri salariale, ci de un cumul politic: aceiași oameni conduc, acum, în pragul alegerilor, două instituții-cheie de nivel național.

• Un CA ales va reprezenta un spectru larg de opinii politice și cetățenești; un CA numit de Guvern este obligat să se supună intereselor stăpînirii, reflectînd cu lux de imagini și informații toate deplasările și cuvîntările celor de la putere. Numai un CA ales în condițiile legii poate asigura „pluralismul, libera exprimare a ideilor și opiniilor”, precum și „informarea corectă a opiniei publice”, așa cum cer articolele 3, 4 și 5 din lege.

• Dat fiind impactul deosebit pe care îl are TVR în rîndul alegătorilor, amînarea desemnării CA pînă după alegeri va contribui la vicierea rezultatelor. De aceea, am propus întîlnirea unor reprezentanți ai birourilor permanente din cele două Camere cu liderii grupurilor parlamentare și cu președinții comisiilor de cultură. Din păcate, la cele trei întîlniri nu s-a reușit deblocarea situației din TVR, amînarea convenînd Puterii. Cred că se impune aplicarea articolului 52 din Legea 41/1994 care obligă Societățile Române de Radio și Televiziune să prezinte, anual sau la cererea Parlamentului, rapoarte asupra activităților desfășurate și rapoarte „cu privire la programul de activitate pentru anul în curs”. Dezbaterea de ur-

gență a rapoartelor în Camerele reunite ar proiecta mai multă lumină asupra situației reale din TVR și asupra măsurilor ce trebuie întreprinse.

CĂLIN ANASTASIU (independent), membru al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

• Eu personal nu văd o deblocare a situației pînă la alegerile locale și mă tem să nu rămînem blocați chiar pe termen mai lung.

• Îmi aduc bine amînte cum au decurs lucrurile la audierea lui Liiceanu. Aceasta a mers inițial foarte bine. Propunerea lui de program pentru conducerea TV a fost foarte interesantă, captîndu-i pe toți. Colegii din partea cealaltă (PDSR, PUNR, PSM) au văzut atunci cu cine au de-a face, astfel încît, la terminarea audierii, nu-mi imagina-m că vor fi probleme. Este evident că înverșunarea cu care a fost respins Liiceanu provine din altă parte. Drept argumente ale acestei respingeri au apărut, fără deosebire, reacții conjuncturale, mărînte și nesemnificative. Realitatea este că partea cealaltă are o imagine cu totul deformată a personalității lui Liiceanu sau a opțiunilor lui filozofice. Lucrurile sînt de așa natură, încît candidatura lui Liiceanu nu va fi admisă cu nici un preț, cu toate că el este „alesul” personalului de specialitate din TV, și o respingere de către Parlament a acestei opțiuni este greu de făcut.

• Privind lucrurile înapoi, este clar că momentul din martie a fost decisiv, pentru că negocierile se puteau desfășura normal dacă nu treceau atunci

candidații Puterii. Datorită lipsei unei voințe politice coagulate intern, la noi se iau multe măsuri doar în urma unor presiuni din afară. În caz că trec cei nevotați de plen, inclusiv Liiceanu, discuția pentru propunerea președintelui trebuie să fie făcută în cadrul celor 13 aleși. Nu putem spune de pe acum că dacă aceștia trec îl alegem pe Mironov.

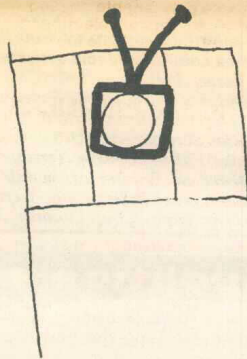
• Legea de funcționare a Societății Române de Radio și Televiziune, așa cum este ea făcută, respectiv prin procedura de numire a celor două comisii de administrație (propulsarea candidaților de către partid), implică un control politic.

ALEXANDRU SASSU (PD), secretar al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

• Televiziunea, la ora actuală, este încă o televiziune de stat și nu una publică. Ea este în serviciul Guvernului, al partidului de guvernămînt și al Președinției, iar aplicarea Legii 41 ar fi un prim pas în această modificare.

• Am ajuns la acest impas datorită alegerii CA în urma unui vot cu 2/3 din membrii comisiilor de cultură ale celor două Camere. Lucrul acesta înseamnă obligatoriu tratative de o parte și de alta. Sigur că grupul Puterii nu obține nici un loc în CA dacă Opoziția nu le dădea votul. Dar profitînd de buna-credință a d-lui Tepelea, președintele comisiei, care a început votul cu reprezentanții grupului majoritar, după ce noi am votat oamienii lor, ei ne-au picat oamienii noștri. Din acel moment am intrat într-o a doua fază, în care ei pot juca la două capete și ambele sînt cîștigătoare: ori nu se numește un CA – și rămîne starea actuală (cu controlul lor total asupra TVR), ori numesc un CA care le este devotat – și atunci iarăși au cîștigat.

• Ultima întîlnire (din 18 decembrie) a reconfirmat că în numirea CA al TVR este vorba despre interese politice. Ni s-a pus în față o singură alternativă: ori discutăm problema global (1. președinte, 2. reprezentantul TV, 3. reprezentanții partidelor), ori ne vom întîlni peste două luni. Ni se cerea astfel un prez în alb la președinte (Alexandru Mironov sau Dorin Suciuc); să nu-l votăm pe Gabriel Liiceanu, ci pe ing. Sorin Dumitrescu – și de-abia atunci ei ar putea discuta despre reprezentanții noștri. Varianta a fost însă refuzată.

• CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE •

lată cronologia faptelor care au condus la actuala stare de lucruri, în care provizoratul datorat neaplicării Legii 41/1994 cu privire la funcționarea RTV este în continuare menținut.

Iunie 1994 • După un an și jumătate de dezbateri, vineri 17 iunie 1994, Legea de funcționare a RTV este promulgată de președintele Iliescu la doar două ore de la adoptarea ei de către Camerele reunite ale Parlamentului. Dumitru Iuga, președintele Sindicatului Liber din Televiziune, se află în a 26-a zi de grevă a foamei, în semn de protest față de tergiversarea votării acestei legi. • Deși articolul 49 al legii prevede constituirea CA în termen de 60 de zile de la promulgare, audierea candidaților în cadrul comisiilor parlamentare este amînată pînă în luna octombrie, pe motiv că Parlamentul se află în vacanță.

Iulie 1994 • Pentru vot fuseseră înaintate în TVR trei liste: cea a Consiliului de Administrație ce funcționa la acea dată, condus de Dumitru Titus Popa (care propunea candidați dinăuntrul Televiziunii), cea a Sindicatului Liber (care propunea candidați din afară) și o alta mixtă (care propunea candidați atât din afară, cît și dinăuntru). Candidații propuși de SLRTRV pentru alegerile din TV obțin punctajul cel mai mare: Lucian Pintilie – 786; Gabriel Liiceanu – 721; N.C. Munteanu – 761; Octavian Păler – 696.

August 1994 • Directorul general al Televiziunii, Dumitru Titus Popa, trimite Parlamentului o listă suplimentară ce cuprinde patru nume din interiorul Televiziunii: Cristian Țopescu, Dionisie Șincan, Paul Șoloc și Dumitru Moroșanu.

zării: Cristian Țopescu, Dionisie Șincan, Paul Șoloc și Dumitru Moroșanu. • PNTCD și PL '93 înaintează propunerile pentru CA al TVR: Ion Caramitru și Vartan Arachelian (PNTCD), respectiv Ludovic Orban și Constantin Bălăceanu-Stolnic (PL '93). Din partea Președinției este propus Paul Dobrescu.

Septembrie 1994 • Candidaturile PDSR, PUNR și PRM pentru CA al TVR sînt trimise birourilor permanente ale celor două Camere. Astfel, din partea PDSR sînt propuși Victor Ernest Mașek, Constantin Pivniceru, Gheorghe Vitanidis, Tudor Dumitru Savu, Gheorghe Gherghina și Dumitru Miron, din partea PUNR Lucian Cuda și Nicolae Băciuț, iar PRM îl propunea pe Mircea Hamza.

Noiembrie 1994 • Sindicatul Liber din TVR îl acuză pe directorul Popa că a depus la birourile permanente o altă listă decît cea votată în Televiziune, în care figurau Lucian Pintilie, Paul Șoloc, Cristian Țopescu și Dumitru Moroșanu.

2 martie 1995 • Dumitru Iuga intră în greva foamei, nemulțumit de tergiversarea numirii noilor CA în Radio și Televiziune și de condițiile în care urma să aibă loc întîlnirea pe care o solicita președinții comisiilor pentru cultură ale celor două Camere.

16 martie 1995 • Comisiile de cultură ale Camerelor votează candidații pentru CA al Societății Române de Televiziune. Dintre persoanele propuse de Televiziune sînt acceptați N.C. Munteanu și Paul Șoloc. Acesta din urmă apăruse ilegal pe lista candidaților, deoarece la

scrutinul din Televiziune se situase abia pe locul 7. Ilegalitatea provine din faptul că propunerile pentru locurile prevăzute în CA nu pot depăși, conform legii, dublul numărului de locuri stabilite (astfel, în cazul candidaților personalului de specialitate din TV erau permise cel mult patru propuneri). Pretextul apariției lui Paul Șoloc este nedepunerea dosarelor la timp de către candidații SLRTRV (Lucian Pintilie, Gabriel Liiceanu, N.C. Munteanu și Octavian Păler). Următorii candidați erau: Cristian Țopescu, Dionisie Șincan, Paul Șoloc și Dumitru Moroșanu.

22 martie 1995 • După trei tururi de scrutin și o prealabilă înțelegere între parlamentarii majoritari și cei ai Opoziției, comisiile reunite resping candidatura lui Gabriel Liiceanu în favoarea lui Paul Șoloc. Înțelegerea prevedea votarea candidaților Puterii de către Opoziție, urmînd ca și candidații aceștia să fie votați ulterior de parlamentarii majoritari. Deoarece pentru validarea candidaților este nevoie de votul a 2/3 din membrii comisiilor de cultură, fără sprijinul direct al unor reprezentanți ai Opoziției, Paul Șoloc ar fi fost respins. De trei ori PDSR și aliații săi s-au opus alegerii lui Gabriel Liiceanu, pentru ca a patra oară patru membri ai Opoziției (printre care Gabriel Tepelea, Rada Istrate și Ștefan Radoff) să cedeze, consimțînd îrgulului propus de PDSR. • Oliviu Gherman, președintele Senatului, declară unei delegații a SLRTRV că Gabriel Liiceanu nu mai poate fi validat.

ȘTEFAN RADOFF (PAC), membru al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Senatului

• Numirea CA este o luptă politică. În ecuația Puterii, am reușit totuși să-i impunem pe N.C. Munteanu și pe Stere Gulea. Dacă Televiziunea reușește să-l impună iarăși pe d-l Liiceanu, noi nu mai avem nimic de spus. Numai plenul decide, iar în plen se poate negocia: dacă vreți conducerea, atunci nu votați contra candidaților noștri.

• Eu cred că orice intelectual real din România nu poate să fie decît de partea d-lui Liiceanu. Trebuie să fie cel puțin arierat mintal dacă nu realizezi ce prestație ar putea să aibă acest om. Prezența d-lui Liiceanu nu-i o crampă, ci un interes vital pentru instituția Televiziunii.

• Eu nu cred că Puterii îi convine situația blocată, iar dacă cei din TVR vor avea un singur candidat, în sesiunea care urmează cîștigăm. Dacă iar nu-l vor pe Liiceanu, îl punem pe Pleșu.

DUMITRU IUGA, președintele Sindicatului Liber din Radio și Televiziune

• Problema Consiliului de Administrație ar trebui categoric rezolvată pînă la viitoarele alegeri (locale sau legislative). TVR, fiind clar controlată de către Putere în acest moment, nu ar avea voie să intre într-o campanie electorală cu actualul statut. Iar singurii care au posibilitatea de a tranșa în această problemă sînt parlamentarii Opoziției. Într-un Parlament în care Opoziția afirmă că are un control de 48%, faptul că ea nu are un cuvînt de spus este de netolerat.

• Noi nu vom accepta niciodată — chiar dacă vom fi siliți de o decizie a Parlamentului — ca omul care a cîștigat alegerile în TVR de două ori, Gabriel Liiceanu, să fie respins în cadrul unor negocieri politice. O schimbare în Televiziunea națională se va produce cu siguranță prin apariția unui nou CA, chiar în acest fel (cu condiția acceptării candidatului nostru). Prin prezența unei singure voci care vorbește altă limbă, apare transparența care nu a existat în această instituție pînă acum.

• Toată litera legii vorbește despre depolitizarea acestei instituții. Dar cum poți să asiguri o depolitizare sau o neutralitate a ei dacă tu, ca grup parlamentar, îi numești pe propriii tăi fideli? Din această cauză a apărut această bătaie penibilă între partidele politice. Dar TVR nu trebuie să reprezinte interesele de partid, ci interesul celor peste 20 de milioane de telespectatori. Dacă totuși s-a acordat prioritate elementului politic, și Opoziția trebuia să se ridice la

înălțime în cadrul comisiilor.

• De candidatura d-lui Gabriel Liiceanu, noi sîntem mîndri. De ce această înverșunare împotriva dumealui? Trebuie să spunem încă o dată că toate sforile sînt în continuare trase de la Cotroceni. Iar pornirea d-lui Iliescu împotriva d-lui Liiceanu este explicabilă. Cum poate să apară autorul faimosului „Apel către lichele” în conducerea Televiziunii naționale? Pentru că o dată cu el ar pătrunde și ideile, și spiritul lui Liiceanu. El este capabil să anihileze toată majoritatea cealaltă din CA doar prin discursul său — aici este pericolul.

Conform Legii nr. 41/1994, Consiliul de Administrație (CA) al TV se compune din 13 persoane (dintre care una îndeplinește funcția de președinte), desemnate prin votul majorității deputaților și senatorilor în ședința comună a celor două Camere. Listele de candidați pentru CA se înaintează birourilor permanente ale celor două Camere după cum urmează:

- grupurile parlamentare din cele două Camere înaintează propuneri pentru opt locuri;
- președintele României — pentru un loc;
- Guvernul — pentru un loc;
- personalul de specialitate (cel care redactează, elaborează, coordonează emisiuni sau programe ori participă direct sau indirect la realizarea lor) desemnează prin vot secret candidați pentru două locuri;
- grupurile parlamentare ale minorităților naționale — pentru un loc;

Propunerile pentru locurile prevăzute nu pot depăși dublul numărului de locuri stabilite. Birourile permanente ale celor două Camere înaintează listele către comisiile permanente de resort, în vederea audierii și selecționării candidaților. Comisiile lecrează în ședința comună și decid asupra

AGATHA NICOLAU-ILIESCU (PDSR), membru al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților

• Prin lege, CA are o reprezentare care reia „algoritmul” parlamentar actual, astfel că ea este implicat politică. Procentul de 2/3, obținut cu presiune, este un procent care obturează procesul de votare. Se ajunge astfel în imposibilitatea de a vota și se trece, prin urmare, la un lucru cu care eu nu sînt de acord — la negocierea politică.

• Dificultățile au apărut atunci cînd nu s-a înțeles că în CA trebuie să fie reprezentanții ai profesioniștilor, iar decizia celor din TVR (de a susține oameni din afară) cred că a fost o decizie neprofesionistă. D-l Liiceanu este o persoană care oriînd poate onora un CA, dar nu asta este problema. Dacă în acel consiliu nu există cel puțin doi profesioniști cu oarecare experiență, mă îndoiesc că această instituție nu va fi cumva încălcată de tehnocrația din TV. Nu cred neapărat că cu cea mai mare deschidere umanistă posibilă se poate face față unor experiențe îndelungi în domeniul respectiv.

candidaților propuși cu votul a 2/3 din membrii acestora. Ele propun plenului celor două Camere o listă de 13 candidați, conform structurii de mai sus.

Metodologia audierii în comisiile permanente de resort se stabilește în ședința comună a celor două comisii și va fi dată publicității cu 15 zile înainte de data audierii.

Membrii Parlamentului și ai Consiliului de Administrație al TVR.

Consiliul de Administrație al TVR are în principal următoarele atribuții: aprobă concepția de dezvoltare a societății și structura programelor, aprobă proiectul bugetului, aprobă structurile organizatorice ale departamentelor teritoriale, aprobă investițiile Societății, supraveghează respectarea modului în care Societatea își îndeplinește obligațiile asumate în schema de programe, prezintă Ministerului de Finanțe propuneri de subvenții pentru a fi incluse în bugetul de stat, tratează și stabilește împreună cu organele Ministerului de Interne condițiile de colaborare pentru asigurarea pazei obiectivelor și bunurilor, aprobă regulamentul de organizare și funcționare a Societății etc.

• În momentul cînd noi am fost de acord cu d-l Liiceanu (cître sfîrșitul sesiunii de vară), a lipsit un parlamentar din Opoziție. Atunci ar fi trecut de comisie. Clar este că cine a fost respins a doua oară nu ar mai trebui să participe și cred că ar fi trebuit să renunțe și celelalte persoane care au fost respinse. Eu dacă aș fi respins o singură dată, aș renunța, aș avea orgoliul acesta. Pînă la urmă, s-ar putea să fie vorba în acest blocaj și de niște ambiții, care nu își au locul. Eu nu cred că cei din Opoziție îl vor susține în continuare pe Liiceanu. Este în afara legii. Pentru că, după ce

ne-am lovit de trei ori de același pietroi mergînd pe același drum, dacă ne lovim și a patra oară și nu îl ocolim, ne spargem capul.

• Situația numirii CA trebuie rezolvată categoric în cît mai scurt timp. Activitatea postului național nu ne mulțumește nici pe noi, partidul de guvernămînt.

SERGIU NICOLAESCU (PDSR), membru al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Senatului

• Cred că Parlamentul a elaborat o lege greșită. Trebuia să punem măcar o condiție, și anume aceea ca toți oamenii propuși să aibă legătură cu televiziunea. Și mai trebuia să admitem dintru început că acest post de televiziune național trebuie să fie cît mai neutru posibil, chiar dacă întotdeauna, orice s-ar întimpla, el va simți o influență a Puterii. Intrarea legii în funcțiune nu este preferabilă situației actuale, pentru că lupta politică va continua în cadrul consiliului. Cea mai echitabilă soluție o vîd în amnarea legii pînă după alegerile legislative.

• Am fost mirat să vîd anumite personalități care se luptă să intre într-un astfel de consiliu. Mie mi-ar fi greață să fac parte dintr-un consiliu în care să nu fie altceva decît o luptă politică. Iar d-l Liiceanu este una din victimele acestei ambiții, acestei poftă a oamenilor de cultură să conducă cu orice preț. Eu nu aș admite ca în cinematografie să-mi vină Liiceanu, indiferent cine este el. Ori ce persoană îmi devine suspectă atunci cînd este susținută de un partid, pentru că în cultură și în artă nu are nimeni dreptul să cenzureze și să politizeze. Pentru d-l Iuga eu am stimă, însă nu vîd de ce ar interveni cu sacrificii personale în introducerea unei personalități care nu va fi folositoare în funcția respectivă, pentru că nu se pricepe.

• După mine, Opoziția nu a cedat niciodată. Ei, într-adevăr, au pierdut locurile, dar din momentul în care s-au retras de la vot. În consecință, lucrurile pot evolua în două feluri: ori amînarea se prelungește pînă la terminarea legislaturii (90% șanse), ori cei de la putere, plătisiți sau obosiți, vor accepta compromisul.

• De faptul că în TV nu apare un consiliu sînt vinovate ambele părți. Din moment ce un om nu trece la trei ședințe și nu este propus altul, cei care propun altul sînt la fel de vinovați ca cei care îl resping. Este normal ca propunerea unui om cu o poziție politică clară să-i irite pe adversarii politici. În momentul în care te agăți de o respingere și nu o accepți, înseamnă că nu accepți democrația.

• CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE • CRONOLOGIE •

23 martie 1995 • Cu 18 voturi pentru, 3 împotriva și 3 retrageri de la vot, comisiile de cultură ale Senatului și Camerei Deputaților decid că alegerile din Televiziune din 25 iulie 1994 sînt ilegale și trebuie refăcute. Motivul invocat este că la ele au participat toți salariații instituției și nu doar personalul de specialitate (așa cum prevede legea, care însă nu definește exact despre ce specialiști este vorba).

30 martie 1995 • Camerele reunite ale Parlamentului sînt convocate în procedură de urgență, dar nu se ajunge la nici un rezultat. PDSR și aliații săi nu și pot impune propunerile — refacerea alegerilor din TVR sau votarea listei pe care figurează Paul Șoloc ca reprezentant al TV —, iar contrapropunerea Opoziției — declararea unui loc vacant în CA al TVR și scoaterea lui la concurs — se lovește de refuzul majorității.

4 aprilie 1995 • Coaliția majoritară optează pentru soluția validării listelor de candidați ale CA din Radio și Televiziune, reușind să impună refacerea alegerilor pentru locurile rămase vacante. În urma boicotării ședinței de către Opoziție, la ședința în plen au fost prezente numai parlamentarii PDSR, PUNR, PRM, PSM, PDAR. Au fost respinși toți candidații Opoziției (Vartan Arachelian — PNTCD, Radu F. Alexandru — PD, Stere Gulea — PAC, Gálfalvi Zolt — minorități), cei ai salariaților din TVR (N.C. Munteanu și Paul Șoloc), candidatul PRM (Mircea Hamza), precum și candidatul Președinției (Paul Dobrescu). În schimb, au fost votați toți candidații PDSR, PUNR și ai Guvernului: Dumitru Miron

(PDSR), Constantin Pivniceru (PDSR), Tudor Dumitru Savu (PDSR), Nicolae Băciut (PUNR) și Dumitru Suci (Guvern). • SLRTVR consideră că numirea celor nouă membri ai CA a fost acoperită printr-o procedură legală, recunoscînd legitimitatea nominalizărilor. Este acceptată refacerea alegerilor în cele două instituții cu condiția ca Parlamentul să stabilească o dată precisă pentru organizarea alegerilor și să garanteze neamestecul Puterii în desfășurarea lor.

6 aprilie 1995 • Dumitru Iuga renunță, după 36 de zile, la greva foamei, considerînd „lipsită total de eficiență continuarea acțiunii de protest în termenii în care a fost declanșată (...) avînd în vedere noua situație creată, care presupune finalizarea acțiunii într-un viitor foarte apropiat”.

13 aprilie 1995 • Birourile permanente ale celor două Camere au hotărît ca reporterii, redactorii, regizorii, tehnicienii, cameramanii, monteurii și crainicii să fie cei care vor decide asupra candidaților la alegerile viitoare.

26 aprilie 1995 • Biroul permanent al Senatului a primit noile propuneri pentru CA al TVR: Alexandru Mironov (Președinție), Ion Caramitru (PNTCD), Gilda Lazăr (Grupul Liberal), Mircea Hamza (Partida Națională).

28 aprilie 1995 • În urma hotărîrii de refacere a alegerilor, luată de Parlament în 4 aprilie 1995 și acceptată de SLRTVR, votul personalului de specialitate din TVR desemnează următorii candidați: Gabriel Liiceanu, N.C. Munteanu, ing. Sorin Dumitrescu și pictorul Sorin Dumitrescu.

Iunie 1995 • La sfîrșitul sesiunii parlamentare de vară, plenul celor două Camere aprobă noi membri ai CA (Alexandru Mironov — Președinție, Gálfalvi Zolt — UDMR, Stere Gulea — PAC și N.C. Munteanu — SLRTVR). Candidatura lui Gabriel Liiceanu fusese respinsă pentru a doua oară în comisie.

Octombrie 1995 • Votul din comisie este reluat, urmînd a se decide asupra candidaților rămași. Aceștia sînt: Gabriel Liiceanu (TVR), Ion Caramitru (PNTCD), Radu F. Alexandru (PD) și Ileana Vulpescu (PRM). Candidatura lui Gabriel Liiceanu este respinsă pentru a treia oară.

Decembrie 1995 • Într-un comunicat al SLRTVR — care a hotărît în final să-și numească un singur candidat —, se arată că personalul de serviciu îl susține în continuare pe Gabriel Liiceanu și că partidele politice parlamentare nu au dreptul să negocieze candidatura acestuia, desemnat prin vot secret de personalul de specialitate din TVR. • În cadrul ultimelor discuții (luni 18 decembrie), parlamentarii majoritari au propus o variantă ce reconfirmă faptul că la mijloc sînt interese politice: în caz că vor primi un cec în alb la președinte (se vehiculează numele lui Alexandru Mironov și cel al lui Dorin Suci) și asigurarea că nu va fi votat Gabriel Liiceanu, ci ing. Sorin Dumitrescu, atunci ar putea sta de vorbă asupra candidaților Opoziției. Varianta fiind refuzată, constituirea și funcționarea CA al TVR este amînată pînă cel puțin în februarie 1996.

Anchetă realizată de VIRGIL MARINESCU

GABRIEL LICEANU

Bătălia pentru Televiziune

sau panica guvernanților în fața perspectivei de a pierde monopolul asupra creierului acestei națiuni

• am făcut un contract moral cu cei aproape o mie de specialiști salariați ai Televiziunii care mi-au cerut să-i reprezint • Comisia de Cultură a Parlamentului nu dorește o televiziune neatrnată și nu dorește o societate românească așezată pe valorile democrației • dacă Televiziunea Națională este calea majoră de acces la mentalul nostru colectiv, atunci de felul în care va arăta ea depinde soarta țării noastre pe mulți ani de acum înainte •

Sinteți hotărât să acceptați în continuare rolul de candidat din partea Sindicatului Liber al RTVR sau, după trei respingeri din partea Comisiei culturale a Parlamentului, aveți de gând să renunțați?

Se pare că de-acum rolurile sînt împărțite: rolul meu e să fiu candidat al Sindicatului, iar rolul Comisiei culturale e să mă respingă. Lăsînd gluma deoparte, sînt de spus cîteva lucruri. Primul: nu este dorița mea cea mai aprigă să fac parte din Consiliul de Administrație al Televiziunii Naționale. Sînt mulți care își imaginează că o asemenea funcție poate fi rivnită și pe semne că sînt și mulți care o rivnesc. Eu nu o rivnesc deloc. Singura „funcție” pe care o rivnesc este aceea de om care să poată să scrie într-o lume așezată. Numai că noi nu trăim într-o lume așezată, iar într-o lume neașezată, cum este a noastră, nu faci neapărat ceea ce rivnești să faci, ci uneori ceea ce așteaptă alții de la tine să faci sau ceea ce este mai important să faci. A-ți iubi locul în care te afli asta înseamnă: să-l servești, după împrejurări, cum poți mai bine. Și aici vine al doilea lucru care merită să fie spus: cînd, în urmă cu un an, d-l Iuga mi-a cerut să devin candidat al Sindicatului Liber pentru Consiliul de Administrație, tentația mea a fost să refuz; în cazul unei reușite, asta ar fi însemnat pentru mine o corvoadă în plus. În clipa următoare mi s-a făcut rușine de comoditatea mea și am acceptat. Din clipa aceea, eu am făcut un contract moral cu cei aproape o mie de specialiști salariați ai Televiziunii care mi-au cerut să-i reprezint. Voi candida, deci – pentru a răspunde la întrebarea dumneavoastră –, atîta vreme cît Sindicatul RTVR îmi va da un mandat în acest sens. Am făcut și – dacă mai este cazul – voi face acest lucru din datorie și din obligația de a-mi respecta cuvîntul dat; altminteri, nu mă îndoiesc că un „fotoliu” în viitorul CA, în condițiile legii actuale, va fi un calvar. Dar ce înseamnă el pe lingă calvarul perspectivei pe care ne-o pregătește Televiziunea Națională în actuala ei formă?

Unii dintre membrii Comisiei de Cultură au ridicat obiecția că nefiind din interiorul TVR nu cunoașteți problemele. Ce credeți?

În primul rînd, sensul audierii, printre altele, era și acesta: să constate cît de potrivii erau candidații în raport cu funcția pentru care candidau. Or, la capătul audierii, care a durat aproape o oră și jumătate, membrii și-a Comisiei m-au lăsat să înțeleg că avusesem una dintre cele mai apreciate prestații din întregul șir de candidați; și mi se pare că eu eram ultimul. Din programul pe care l-am prezentat și din audierea însăși, au avut cu toții îndeajuns ocazia să constate cît de mult cunosc sau nu cunosc problemele Televiziunii. Nimeni nu a făcut atunci o obiecție de acest fel. În al doilea rînd, după cîte știu, nu toți mem-

brii consiliilor de administrație ale televiziunilor din alte țări europene sînt din interiorul Televiziunii. De obicei sînt oameni care au o viziune și care sînt capabili să propună un program convingător. În al treilea rînd, mă miră să văd că această obiecție a așteptat 6 ani spre a fi formulată, cînd ea putea fi ridicată cu fiecare președinte al TVR din '90 încoace, începînd cu Aurel Dragoș Munteanu, trecînd prin Răzvan Theodorescu și terminînd cu Dumitru Popa. Să admitem însă că tocmai acum, cu prilejul candidaturii mele, se dorește îndreptarea unei situații pînă acum nefirești. Dar atunci toți ceilalți candidați admiși sînt din interiorul Televiziunii? Sau obiecția asta e valabilă numai în cazul meu? Cîte măsuri există pentru același lucru?

Dar cum a decurs audierea?

Extrem de civilizată. Doar d-l Radu Baltazar a avut un comportament mai ciudat. Înainte de audiere, a ieșit din sală pentru a mă mingia pe reverul hainei și a-mi spune cît de mult mă prețuiește. Apoi, în sală, mi-a pus cîteva întrebări formulate din ajun – erau citite după o foaie împăturită grijuliu în buzunar –, întrebări care de fapt îl „înfierează” pe cel întrebat, din acelea care presupun un lung exercițiu activ, dobîndit în ședințele de partid din vremurile bune, întrebări care erau menite să-l infunde pe nenorocitul care făcea obiectul ședinței. Știți genul: „E adevărat că...?”, „Cum se explică faptul că...?”, „Ați spus că..., atunci cum...?”. Una dintre întrebări era de tot hazul. Începea așa: „În 1990, în fața studenților de la Arhitectură, ați spus că România trebuie condusă numai de tineri...”. Bineînțeles, că nu spusese niciodată o asemenea enormitate, pentru că, întimplător, cred că orice țară trebuie condusă de oameni capabili, indiferent de vîrsta lor, de sexul lor și așa mai departe. Dar d-l Baltazar știe foarte bine că din orice neadevăr spus cu aplomb adevărului rămîne ceva. E o tehnică clasică a compromiterii: cel acuzat se pierde în nuanțe, în vreme ce acuza sau formularea compromițătoare este reținută tocmai prin grotescul ei. Aceeași tehnică a utilizat-o și d-l Coja, dar nu în varianta mieroasă a d-lui Baltazar, ci în cea brutală (varianta anchetă), cu rostire răstită și bolovănoasă: „Să ne spună candidatul – ce să-i faci? în clipa aia asta eram: „candidatul” – dacă nu el este autorul textului din emisiunea X din 1984 de la Europa Liberă. Să ne răspundă cu «da» sau «ba». N-am înțeles ce legătură avea întrebarea cu obiectul audierii. Însă Europa Liberă continua să fie în mintea d-lui Coja ceva tare păcătos, suspect și, oricum, cît se poate de compromițător. Cu aceste două excepții, audierea a decurs, cum vă spuneam, extrem de civilizată, stilul acesta fiind imprimat de tonul prevenitor și plin de politețea altei lumi al d-lui Tepelea, președintele Comisiei.

M-au impresionat de asemenea plăcut întrebările d-nei Agatha Nicolau, care cereau explicitarea unui punct sau a altuia din programul meu. Mi-a spus cît de mult i-a plăcut Anexa la acest program: „Proiectul de educație pentru democrație cu ajutorul televiziunii”. Nu știu cum a votat apoi. După aproape o oră și jumătate de discuții mi s-a mulțumit și – vă spuneam – am fost lăsat să înțeleg că programul pe care-l prezentasem și prestația din timpul audierii fuseseră foarte bine apreciate.

Cum vă explicați atunci respingerea dumneavoastră?

Explicația pe care o am reprezintă implicit o descalificare a Comisiei, evident nu pentru că m-au respins pe mine, ci pentru că, o dată cu această respingere, s-a vădit că membrii Comisiei au votat țîning cont nu de calitatea programului sau a candidatului, ci de o rațiune exterioară acesteia, total impură în raport cu sensul audierii și cu rostul însuși al Comisiei. Nu fac decît să repet ce am mai spus și în alte împrejurări: pentru că a fost respins un program care expunea limpede felul în care se poate obține neatrnată Televiziunii Naționale și felul în care valorile democrației pot fi induse în corpul nostru social cu ajutorul televiziunii, concluzia nu poate fi decît una singură: în actuala ei structură, Comisia de Cultură a Parlamentului nu dorește o televiziune neatrnată și nu dorește o societate românească așezată pe valorile democrației. Acest lucru dovedește că audierea nu era audiere în vederea selecționării după criteriile de valoare, ci o simplă farsă, de vreme ce opțiunile erau deja conturate și respingerea mea era hotărîtă încă înainte de a fi deschis gura. Aș vrea să vă mai spun că aceste respingeri succesive mă onorează în cel mai înalt grad și că, indirect, ele sînt un certificat de prestigiu și de coerență umană. Așa cum, pentru cei care fac jocurile zilei, ele sînt în cel mai înalt grad descalificante. Repet, nu e vorba de persoana mea, ci de programul prezentat, care, în fond, poate să nu poarte nici o semnătură. Cine respinge cele 10 puncte ale aceluși program nu respinge o persoană, ci recunoaște fătîș că detestă neutralitatea Televiziunii și o Românie a democrației. Cele trei respingeri succesive vorbesc explicit despre panica pe care o resimt guvernanții noștri în fața perspectivei de a pierde monopolul asupra creierului acestei națiuni. Pentru că, ne place sau nu, aici ne-a adus tehnica și secolul XX: Televiziunea Națională e creierul unei națiuni sau, oricum, prin intermediul ei se poate pătrunde în el, prin intermediul ei își primește el hra-

Punctele principale ale proiectului de reformare a TVR prezentat de Gabriel Licăanu:

1. Grile de programe subordonate în principal intereselor de informare și educație.

Esential în acest sens mi se pare PROGRAMUL DE EDUCAȚIE PENTRU DEMOCRAȚIE, pe care îl anexează acestui Proiect.

2. Ierarhizarea știrilor după eveniment, și nu după protocol.

3. Încetarea utilizării televiziunii după rațiuni de grup, de partid sau „putere”, precum și prevenirea oricărei instigări a unei părți a societății împotriva alteia prin intermediul imaginii trunchiate și a reportajului partizan. Refuzul oricărei instigări la ură, fie ea de clasă, de rasă sau de naționalitate.

4. Transformarea televiziunii într-o scenă a confruntărilor de idei și a dialogului social, și nu într-una a calomniei sau injuriei personale.

5. Refacerea unei imagini corecte a istoriei României, desfigurată sistematic, decenii la rînd, de propaganda comunistă.

6. Implicarea TVR în actualitatea românească, prin reportaje, comentarii și analize profesionale ale fenomenelor sociale semnificative.

7. Promovarea personalităților și inteligențelor reale ale societății românești, pentru ieșirea din criza de model intelectual și moral de care lumea noastră suferă de atîta vreme.

8. Crearea unor emisiuni inteligente pentru cultivarea limbii române, menite să destructureze limba de lemn și gîndirea impersonală care o însoțește.

9. Urmărirea sistematică a importanței emisiunilor și a impactului lor asupra publicului.

10. Obținerea unei totale transparențe în privința acestei instituții naționale, în privința cheltuiirii banilor publici, prin rapoarte anuale.

na de zi cu zi. Prin intermediul ei o națiune simte, gîndește și reacționează. Iar a lua în primire acest creier în folosul unui grup sau al unei persoane, a pune monopol pe el, este în fapt o crimă națională.

Sînt convins că există oameni de rea-credință care spun: uite, dom'le, Licăanu asta, care se agată de povestea cu Televiziunea! Nu-i ajunge că a fost respins de atîtea ori? Or, nenorocirea e că nu mă pot resemna atît de ușor cu gîndul că creierul poporului meu poate intra definitiv pe mîna unor oameni care atunci cînd simt că pierd terenul de sub picioare îi cheamă pe mineri să le anuleze adversarii politici și să-i calce în picioare pe intelectualii țării. Dacă Televiziunea Națională este calea majoră de acces la mentalul nostru colectiv, atunci de felul în care va arăta ea depinde soarta țării noastre pe mulți ani de acum înainte. D-l Iuga și-a pus viața în cumpănă nu în raport cu Televiziunea, ci, prin intermediul ei, cu soarta țării sale. De aceea îl socotesc singurul patriot adevărat al anilor din urmă.

A consemnat RODICA PALADE

IMPORTANT

Publicăm mai jos lista librărilor din țară în care găsiți în fiecare săptămînă revista „22”

- Arad – C&M Anticariat, Str. Lucian Blaga nr. 2-4, tel. 057/21.77.49
- Bacău – Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- Brașov – Bibliopola (în incinta Agenției Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
- Piatra-Neamț – Librăria Humanitas (în incinta Galerilor de Artă „Lascăr Vorel”), Str. Ștefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- Sibiu – Librăria Humanitas, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- Tîrgu-Mureș – Librăria Humanitas-Palas, Piața Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63

PAVEL CÂMPEANU

Sondaje de decembrie

Decembrie '89 în versiunea lui decembrie '95

(Urmare din numărul trecut)

Libertatea memoriei

Nici o lege nu ne garantează libertatea memoriei, după cum nici un obstacol nu stă în calea exercitării ei. Memoria noastră nu e doar selectivă, ci și corectivă – îndeosebi atunci când reconstruiește un eveniment de calibrul Revoluției din decembrie '89. Pentru actorii politici, cea de-a șasea aniversare a acestui eveniment stă sub semnul alegerilor care vin. Pragmatismul de rigoare în astfel de împrejurări tinde să reducă episodul istoric la rolul de argument electoral. Pluralismul discursurilor se metamorfozează în incongruență a reprezentărilor. Rezultatul nu este numai o demarcare între putere și opoziție, ci și o diviziune înăuntrul fiecărei dintre cele două tabere.

Partidul puterii, începând cu veritabilul său șef, repetă sus și tare că răsturnarea din '89 a fost o veritabilă Revoluție, cu efecte precumpănitor benefice – pe cînd aliații acestui partid și ai acestui șef privesc aceeași răsturnare ca pe o rătăcire nefastă și mai ales ca pe un complot urzit înăuntrul și în afara granițelor. La rîndul său, o parte a opoziției admite că dictatura a fost răsturnată de o revoluție populară, dar spre profitul unui grup de foști activiști ai PCR, alți protagoniști ai opoziției negînd Revoluția și reducînd totul la un complot bazat pe complicitatea gorbaciovistilor de la Moscova cu cei de la București.

În susținerea uneia ori alteia dintre aceste versiuni, lumea politică este călăuzită mai puțin de pasiunea pentru adevărul istoric decît de interese electorale. Ce se petrece însă, sub acest aspect, cu lumea nepolitică, imună sau aproape imună față de asemenea interese? Aceasta a fost una dintre temele cardinale ale sondajului CIS din decembrie 1995, care, amintesc, s-a desfășurat pe un eșantion național format din 1.172 persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliat în 65 de așezări rurale și 61 urbane din 34 de județe, plus Capitala. Reluînd tematica tradițională, investigația a încercat să descifreze imaginea pe care societatea civilă o păstrează după 6 ani cu privire la principalele repere ale controversatei rupturi istorice, și anume: natura ei, agenții, virulența, urmările, evaluarea ei generală, precum și gradul de stabilitate/fluiditate a respectivelor repere.

Natura rupturii din '89

Nici chiar atunci cînd timpul îi prisoese, istoria nu ajunge la definiri riguroase ale evenimentelor care o jalonează. Nevoia de reconsiderare o stîrnesc mai cu seamă evenimentele de natură revoluționară. Nesiguranta noastră dacă cele prin care am trecut în '89 reprezintă sau nu o revoluție nu o împărtășim numai cu ceilalți cu un unguri, acum nici rușii nu mai pot jura că Marea Revoluție din Octombrie a fost cu adevărat o revoluție, reticentă suscitată și de Marea Revoluție Franceză, îndeosebi cu prilejul bicentenarului. Dacă revoluțiile sînt rupturi istorice a căror natură rămîne incertă, atunci înseși incertitudinile noastre ar confirma natura revoluționară a celor petrecute în decembrie 1989 – o probă nu tocmai concludentă. Șovăielile manifestate de Școala pari-

ziană a Analelor după două secole și de întreaga Sovietologie mondială după trei sferturi de veac ar trebui să atenueze dramatismul cu care ne trăim îndoielele privitoare la propria noastră revoluție, încă prea prezentă pentru ca să putem vorbi despre ea la trecut.

Și totuși, pripitele noastre ezitări pregătesc filtrul prin care o anumită imagine a lui decembrie '89 se va fixa pînă la urmă în memoria istorică a urmașilor. Pe de altă parte, în imaginea pe care ne-o facem acum despre această ruptură se pot descifra semne ale reversibilității sau ireversibilității ei. Prin urmare: ce imagine își fac în '95 despre răsturnarea din '89 contemporanii ei și cit de stabilă ori instabilă este această imagine în timp? Repetată în trei sondaje de decembrie: 1992, 1994 și 1995, întrebarea despre natura răsturnării din decembrie '89 a prilejuit următoarele răspunsuri (în %):

	1992	1994	1995
1. A fost o revoluție	46	51	50
2. A fost un complot intern	31	30	30
3. A fost un complot extern	23	16	24

În 1995, totalul depășește 100% din cauza răspunsurilor care combină complotul intern cu cel extern. Deși variabilă, distribuția răspunsurilor în cele trei sondaje prezintă câteva similitudini:

1. Nu există o viziune dominantă, net majoritară, despre natura răsturnării din '89, caracteristica principală a acestei viziuni este neomogenitatea.
 2. Totuși, în fiecare an cele mai numeroase opțiuni merg spre variabila „A fost revoluție”.
 3. Dintre cele trei variabile propuse, aceasta din urmă este totodată singura a cărei acceptare se extinde după 1992.
 4. Gruparea celor care cred în complotul intern este mai numeroasă și mai stabilă decît a celor care cred într-un complot din exterior – teza preferată a retoricii sovine.
 5. Luate împreună, cele două versiuni ale complotului au o răspîndire egală cu varianta „A fost o revoluție”.
- După 6 ani de la eveniment, reprezentarea naturii lui împarte simetric populația între cele două variabile – revoluție și complot.

Agenții revoluției

Cine a înfăptuit răsturnarea din decembrie '89 (pe care în continuare o voi numi „Revoluție”)? Sondajul a abordat acest aspect sub două unghiuri: dimensiunea multîmii și implicarea unor instituții. Estimarea primului aspect a fost încercată întrebîndu-i pe subiecți dacă au luat sau nu parte în vreun fel la evenimentele din decembrie '89. Răspunsurile obținute în aceiași trei ani se distribuie astfel (în %):

	1992	1994	1995
1. Am luat parte	23	26	19
2. Nu am luat parte	76	74	81

Față de 1994, proporția prezumților participanți la Revoluție se reduce în 1995 cu peste 25%. Practica lamentabilă a certificării eroismului și disputele pe care le-a ocazionat ar putea constitui unele dintre explicațiile acestei substanțiale scăderi.

Al doilea aspect pornea de la o constatare unanim acceptată: prăbușirea dictaturii se datorează faptului că ea a pierdut sprijinul unor instituții vitale. La întrebarea: care dintre respectivele instituții a jucat în această privință rolul crucial, interviuații au dat, de-a lungul timpului, răspunsuri următoarele (în %):

	1992	1994	1995
1. Armata	55	50	52
2. Televiziunea	9	8	6
3. Grupuri din PCR	9	13	12
4. Securitatea	25	26,5	30

De fiecare dată, imaginea populară plasează în fruntea acestei ierarhii armata. Totodată, cu timpul, crește semnificativ importanța atribuită Securității ca agent al Revoluției.

Virulența: procesul Ceaușescuilor

Cît de severă sau de îngăduitoare ar fi trebuit să se arate Revoluția față de dușmanii ei? Dintre multiplele abordări posibile, sondajul s-a oprit la una singură: execuția celor doi dictatori, recent readusă în dezbatere publică. Reiterată în sondajele ultimilor doi ani, întrebarea dacă Ceaușescu și-au meritat ori nu soarta a primit răspunsurile următoare (în %):

	1994	1995
1. Și-au meritat-o	50	32
2. Nu trebuiau executați	28	53
3. Nu știu	22	15

Constituirea de către un fost informator al Securității a unei „instanțe morale” care să rejudece procesul s-a soldat cu un spectacol grotesc. Dincolo însă de calitatea celor care l-au inițiat, de interesele cărora le slujea și de modul cum s-a desfășurat, acest pseudo-proces a corespuns, conform cifrelor de mai sus, unei schimbări categorice în starea de spirit a populației. Atît de arzător dorită în anii '80, dispariția tiranului a fost obținută prin mijloace pe care astăzi majoritatea populației pare să le dezavueze.

Dublarea într-un singur an a numărului celor care adoptă această atitudine ar putea exprima, printre altele, protestul față de organizatorii execuției, în continuare deținători ai puterii, sau înclinația spre reabilitarea retroactivă a vechiului regim, acea așa-numită „nostalgie”, ale cărei efecte electorale au transformat peisajul politic din atîtea țări est-europene. Prima supoziție este infirmată de popularitatea mereu înfloritoare a principalului răspunzător pentru deciziile luate în acele zile: președintele Iliescu.

Cît despre a doua supoziție, sondajul din decembrie '95 a atacat-o frontal, întrebîndu-i pe interlocutori dacă ar prefera sau nu ca România să revină la rînduile dinainte de '89. Iată distribuția răspunsurilor (în %):

1. Ar prefera	18
2. Nu ar prefera	65
3. Nu știu	17

Respingînd această sumbră alternativă, majoritatea respinge implicit discursul restaurator al partidelor extreme. Mai cu seamă în perspectiva alegerilor, nu se poate totuși minimaliza faptul că nostalgia acestei alternative reprezintă, împreună cu șovăielnicia, o treime din electorat.

Urmările Revoluției

Răsturnarea dictaturii a avut urmări pozitive și urmări negative. Sondajul a prezentat cîte 10 din fiecare, cerîndu-le interviuaților să le indice pe cele trei care li se par mai importante. Iată realizările care au înregistrat maximum de sufragii în cei doi ani (în paranteze sînt consemnate rangurile în respectivele ierarhii):

	1994 (%)	1995 (%)
Începutul privatizării	(1) 44	(1) 49
Restituirea pămînturilor	(2) 40	(2) 40
Adoptarea Constituției	(3) 37	(6) 23
Ținerea de alegeri libere	(5) 25	(3) 33

Primele două ranguri în aceste două ierarhii ale schimbărilor pozitive revin aceluiași măsuri de restructurare a economiei. A treia, din 1994 – adoptarea Constituției –, pierde într-un an 14 puncte și nu mai ocupă decît poziția 6. Dimpotrivă, accesul la alegeri libere pare să cîștige în prețuire pe măsură ce se apropie noua confruntare electorală: de pe rangul 5 în '94 pe rangul 3 în '95, cu un spor de 8%. Schimbările pozitive cel mai puțin apreciate sînt, în ambele sondaje, libertatea partidelor politice și apariția unor noi conducători (11–13%).

Ierarhia urmărilor negative ale Revoluției este dominată de (în %):

	1994	1995
Scăderea nivelului de trai	(1) 65	(2) 61
Creșterea prețurilor	(3) 53	(1) 65
Șomajul	(2) 58	(3) 45

Cotele celor mai importante urmări negative se situează la un nivel general considerabil mai ridicat decît cel al urmărilor pozitive: în '95 media primelor trei urmări pozitive este de 40% față de 57% a primelor 3 negative. Dacă printre urmările pozitive se găsește și una politică, cele negative sînt exclusiv economice, rămînînd aceleași la interval de un an.

Evaluarea generală

Bilanțul trasat de memorie la capătul a 6 ani relevă un deficit net al speranțelor: Revoluția pare a fi adus considerabil mai puține avantaje decît dificultăți, acestea fiind cantonate cu precădere în zona economicului. De aici legitimitatea unei întrebări asupra folosului Revoluției, reluată în toate cele trei sondaje citate anterior.

Așadar, socotesc că răsturnarea vechiului regim a fost (în %):

	1992	1994	1995
1. Spre folosul țării	58	60	54
2. În dauna țării	19	20	20
3. Nu știu	19	20	26

În pofida greutăților incriminate, prevalează părerea că Revoluția a adus țării mai multe foloase decît daune, părere a cărei răspîndire se plasează însă pe o curbă regresivă. Cei care își schimbă această părere nu aderă la cea opusă, ci înghoașă rîndurile celor care nu știu ce să creadă.

Dinamica imaginii despre Revoluție

Imaginea populară a Revoluției urmărită de-a lungul a 3 ani a cuprins aproape 50 de repere comparabile. Marea majoritate a acestora a suferit schimbări moderate, puține au rămas constante, iar cîteva prezintă modificări substanțiale. Printre ultimele: scăderea numărului celor satisfăcuți de adoptarea Constituției, a celor care aprobă executarea Ceaușescuilor, înmulțirea celor care apreciază contribuția fostei Securități la răsturnarea dictaturii și ș.a., toate reconsiderări de ordin politic, pîrînd să semnaleze o tendință către deradicalizarea imaginii despre Revoluție. Întărirea ori slăbirea acestei tendințe nu va depinde în primul rînd de campania electorală, ci, așa cum sugerează cifrele, de evoluția situației economice în viitorul apropiat.

BERNARD BOYER

Suveranitatea statului ieri și astăzi

(Urmare din numărul trecut)

Suveranitatea în stat și suveranitatea între state

Epoca 1789-1815 este foarte interesantă din punctul de vedere al suveranității, pentru că în acest timp în care dezbaterile asupra suveranității în stat (cine poate exercita suveranitatea în stat - regele sau națiunea) ia amploare, asistăm în 1815 la un fel de codificare a relațiilor între state, iar aici ne întâlnim cu noțiunea de suveranitate așa cum este ea înțeleasă în dreptul internațional. Interesant de constatat este faptul că dreptul internațional a reflectat mereu cu întârziere suveranitatea din dreptul intern. Pentru că, din rațiuni evidente de prudență, statele au refuzat întotdeauna să-și pună întrebări asupra legitimității regimurilor din alte state, în virtutea principiului neamestecului în afacerile interne. Ceea ce vreau să mai arăt este următorul lucru: suveranitatea în stat și suveranitatea între state sînt două probleme distincte și totodată legate între ele. De altfel, cînd spun că statele au evitat să se amestece în treburile interne ale altor state, nu spun un lucru foarte exact. Pentru că în prima jumătate a secolului, mai precis în momentul în care cele două noțiuni de suveranitate (suveranitatea regelui și cea a națiunii, legitimitatea monarhică și cea democratică) se înfruntau, a existat o perioadă în care aceste două principii au intrat în luptă, nu numai în interiorul statului, dar și în viața internațională. Sfînta Alianță, constituită în 1815, era o organizație a suveranilor pentru menținerea principiului legitimității - și ei au organizat pînă în 1850 o serie de intervenții în Italia, în Germania, Ungaria (în 1848), pentru a face să prevaleze principiul legitimității monarhice asupra celui al legitimității democratice.

1850-1914 - perioada clasică a suveranității

Dimpotrivă, se poate spune că intervenția franceză în Belgia în 1830 s-a făcut în numele respectului suveranității naționale, pentru că regele Țărilor de Jos voia să-i împiedice pe belgieni să se separe, iar francezii au intervenit în numele respectului principiului suveranității naționale. Există și o altă formă de intervenționism, care s-a produs în secolul al XIX-lea și care limita într-un fel suveranitatea statelor pe plan internațional și care privea puterile europene și Statele Unite prin raport cu alte state. Ele considerau că anumite state (monarhii sau democrații) nu aveau o organizare suficientă, nu răspundeau criteriilor civilizației sau erau dictatorii. Și în secolul al XIX-lea puterile europene au intervenit în afacerile Americii Latine, ale Chinei și Africii. Unele state erau - dacă pot spune astfel - „mai suverane” decît altele. Suveranitatea internațională nu se aplica atunci cu toată rigorigea decît în cercurile europene și nord-americane. Se poate spune că perioada clasică a suveranității naționale este aceea cuprinsă între 1850-1914. În această perioadă, tentativele intervenționiste ale Sfîntei Alianțe au încetat, pentru că s-a considerat că su-

ESEU

veranitatea națională este admisă într-un fel de toată lumea. Este interesant de văzut că monarhii din epocă aminteau, în titlu, de voința națiunii - de exemplu, se spunea „Carol I, Regele României, prin voința lui Dumnezeu și prin voința națiunii”; ceea ce voia să spună că suveranitatea în România aparține națiunii. Altfel nu s-ar vedea de ce, în titlul său, regele României ar fi făcut referire la voința națională. În această perioadă, teoria suveranității în materie internațională a fost mai elaborată acolo unde intervențiile în afacerile interne au fost mai puține. Cînd se spune că suveranitatea este puterea supremă, pentru că este o putere care nu poate fi constrînsă, se uită fenomenul (din nefericire, fundamental în relațiile internaționale) care este războiul. Și în această perioadă au existat războaie, iar acestea erau, în mod vădit, îndreptate împotriva teoriei suveranității.

Din episodul trecut: • o putere de drept nu este arbitrară și nu se confundă cu o putere de fapt • lupta dintre legitimitatea monarhică și legitimitatea democratică • drepturile omului și contestarea noțiunii de suveranitate •

Limitarea suveranității după 1945

Voi trece peste perioada 1914-1939, pentru că în această perioadă nu s-a întîmplat mare lucru. După 1945 suveranitatea a suferit, mai ales în relațiile internaționale, un mare număr de modificări. Se poate spune că, astăzi, în societatea internațională, fondată pe statele suverane (și acest lucru figurează în *Carta Națiunilor Unite*), ideile democrației, drepturilor omului și umanității au făcut progrese considerabile. Vom regăsi deci viermele din fruct, dacă pot spune așa, care era *Declarația drepturilor omului* din 1789. Cînd vorbim despre drepturile omului, despre umanitate, ne referim în fapt la indivizi. Și dreptul internațional păstrează urma acestei evoluții, de vreme ce noi avem, de exemplu, *Declarația internațională a drepturilor omului*, *Curtea internațională a drepturilor omului* și, mai recent, ceea ce se numește *dreptul de ingerință umanitară*. Principiul sacrosanct al non-intervenției în afacerile interne a suferit o breșă evidentiată nu de practică, ci de dreptul internațional însuși. Este un drept care ia în considerație din ce în ce mai mult indivizii. Există, natural, și alte modificări, constînd în intervenția și dezvoltarea operațiunilor Națiunilor Unite și a organizațiilor regionale. Aș vrea, mai înainte de a aborda această problemă, să remarc că, începînd cu secolul al XIX-lea, în perioada clasică a dreptului internațional. Trebuia, cu necesitate, ca statele să intre în relație unele cu altele. Trebuia să aibă relații contractuale, trebuia să aibă tratate, iar acestea nu se puteau face într-un mod natural decît dacă ele se angajau - și, astfel își limitau, într-un anumit fel, posibilitățile de acțiune. Aceste limitări nu sînt diferite de cele pe care fiecare dintre noi le cunoaște în viața particulară, de fiecare zi; libertatea absolută, puterea de a nu fi constrîns, este pur teoretică - din moment ce statele trebuie să intre în relații între ele și să consimtă mutual

să-și limiteze suveranitatea. Dar aceste limitări sînt temporare.

Faptul că acum statele sînt legate prin multiple angajamente nu este o inovație în sine, importantă e multiplicarea și calitatea acestor angajamente. Noi înșine, ca indivizi, în viața privată, experimentăm faptul că sîntem mai mult sau mai puțin liberi, urmînd angajamentele pe care ni le-am luat; cu cît ne luăm mai multe angajamente, cu atît sîntem mai puțin liberi. După război, în vederea reglementării pe cale pașnică a conflictelor, statele si-au luat angajamente care ajung să le restrîngă sensibil libertatea. Puterea de a nu fi constrîns s-a transformat, pentru anumite state, într-o putere de a constrînge alte state - nu numai prin război, ci în virtutea dreptului internațional. Războiul din Golf, de exemplu, este o ilustrare a dreptului pe care îl are acum comunitatea internațională de a interveni prin forță în afacerile interne ale unui stat. Înainte, principiul non-intervenției era o dogmă intangibilă. În ce privește menținerea acestor angajamente, există instituții internaționale ce arbitrează diferențele dintre state (*Curtea Internațională de Justiție*, mecanismele *Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite*), care pot impune sancțiuni unui stat ce nu și-a respectat angajamentele.

Europa și noțiunea de suveranitate națională

Pentru noi, europenii, o problemă fundamentală în ceea ce privește suveranitatea este de a ști cum acționează construcția europeană asupra noțiunii de suveranitate. Construcția europeană are ca rezultat un anumit număr de consecințe care trebuie cunoscute. Dar nu înainte de a ne reaminti că suveranitatea este o putere, că trebuie să reflectăm asupra a ce înseamnă această putere, asupra cui este în drept să o exercite, și asupra faptului că suveranitatea este și un mod de a organiza relațiile între state. Printre consecințele construcției europene voi numi cîteva competențe care scapă de acum înainte statului și care sînt încredințate Comunității, nu Comisiei Europene, ci Uniunii Europene în ansamblu. Cel mai familiar exemplu este cel al *politicii comerciale* a Uniunii, politică ce a scăpat acum aproape în întregime de sub controlul statelor membre. De asemenea, mă gîndesc la noțiunea de *competență imediată*, pe care aș explica-o astfel: pînă a se ajunge la construirea Comunității Europene, suveranitatea statelor era ilustrată prin faptul că un tratat sau un acord pe care un stat îl semna cu un altul nu putea intra în dreptul intern al nici unuia dintre ele înainte de a trece printr-o procedură particulară - un mecanism prin care statul în chestiune admitea acest tratat în propria sa legislație. În prezent, deciziile care nu au fost votate de parlamentul unui stat membru al Comunității, dar care au fost adoptate de organizația comunitară devin aplicabile în acest stat, fără o altă procedură. Asta presupune o limitare a suveranității, astfel încît, de exemplu, legislația franceză iese din competența organelor constituționale însărcinate cu această legislație. Este un fenomen care nu exista înainte. Suveranitatea este astfel depozată în folosul unui organism internațional, în acest caz Comisia Europeană. Un alt fenomen care s-a produs o dată cu construcția

Comunității Europene, și care reprezintă o adevărată revoluție, este modificarea rolului judecătorului. În dreptul francez, Consiliul de Stat este însărcinat să verifice legalitatea măsurilor guvernamentale. Cînd acel organism trebuia să interpreteze un tratat internațional, nu o făcea el însuși, ci îl retrimitea Ministerului Afacerilor Externe, pentru că se considera că ministrul de Externe deținea monopolul relațiilor cu străinătatea. Acum există o Curte Europeană de Justiție, care interpretează tratatele și care poate fi sesizată în legătură cu diferențele dintre statele membre. Iar în urma acestei activități, și prin jurisprudența sa, hotărăște cui aparține dreptatea. Curtea Europeană se pronunță asupra chestiunilor care privesc funcționarea Comunității - și deci asupra aspectelor cele mai diverse care interesează viața fiecărui stat membru. Există un aspect neliniștitor care decurge din această situație, și anume că, dacă ar urma anumite considerente ale Curții de Justiție, statele Comunității nu ar mai putea modifica tratatele europene - chiar dacă toate ar fi de acord cu acest lucru -, ca și cum ele ar trăi într-un stat federal, ceea ce nu este cazul.

A sosit momentul să reflectăm asupra a ceea ce semnifică în prezent suveranitatea. Și aici trebuie să intervină o filosofie. Mă voi explica pornind de la individ și de la dreptul civil, care se bazează pe libertatea de voință; indivizii sînt presupuși a fi liberi în deciziile lor. Ceea ce nu vrea să spună, firește, că ei nu pot să-și limiteze în mod voluntar, prin diferite angajamente, libertatea de acțiune. Dar Codul civil interzice, pe bună dreptate, înstrăinarea definitivă a propriei libertăți. Codul civil francez este foarte clar în această privință: angajamentele pe viață sînt interzise. Vorbind despre stat, esențial în ce privește suveranitatea, așa cum se exercită ea astăzi, este de a ști spre ce ne îndreptăm. Suveranitatea trebuie salvagardată, pentru a putea la rîndul ei să consimtă puțin cîte puțin la limitările necesare. Ce trebuie să se evite este o înstrăinare grăbită și negîndită, pentru că procesele care au dus la constituirea federațiilor au durat secole de-a rîndul. Confederația elvețiană există din 1291 și prima Constituție federală datează din 1848. Deși elvețienii sînt oameni deosebit de prudenți, nu ar trebui neglija-te aceste 6 secole de reflecție. Suveranitatea se manifestă mai ales prin dreptul pe care il au statele de a rămîne libere și stăpîne pe destinul lor. Cînd spun suverane și stăpîne pe destinul lor, nu spun că ele trebuie să rămînă suverane pentru a face ce vor. Filosofia ne arată că libertatea are întotdeauna drept corolar responsabilitatea - și chiar exercițiul responsabilităților. Ceea ce s-a schimbat este faptul că astăzi li se neagă aproape instinctiv statelor toate drepturile. Un stat trebuie să fie fondat în interior pe legitimitatea democratică, iar în exterior pe căutarea păcii. Suveranitatea statului este justificată prin aceste datorii, prin dialectica libertate-responsabilitate. După părerea mea, suveranitatea nu se mai justifică decît prin aceste considerații. Statul trebuie să-și păstreze libertatea și independența destinului său numai pentru binele populației sale și pentru binele relațiilor internaționale. Dincolo de aceste lucruri, vom cădea fie într-un internaționalism utopic și primejdios, fie în naționalisme aflate într-un conflict continuu.

A fi liber înseamnă - atît pentru indivizi, cît și pentru state - a fi responsabil.

Fragment din conferința anuală a ambasadorului Franței în România
Traducere de Iulian Anghel

DANIEL DĂIANU

Dilemele integrării economice europene „Chestiunea țărilor post-comuniste“

Din episoadele anterioare: • **Sprrijinul pe care Occidentul îl acordă Estului este mult inferior față de ceea ce ar fi necesar pentru accelerarea reformelor** • Germania reunită va juca un rol din ce în ce mai important în Europa, iar pentru ea vecinii din Est, dar mai ales țările grupului de la Vișegrad, prezintă un interes strategic • Paradigma „echilibrului puterii“ explică preferința public exprimată a Germaniei pentru o cooperare economică și politică cu SUA, pentru o zonă de comerț liber, transatlantică • Într-o evoluție fericită a UE, Germania va juca rolul de stabilizator • Într-o evoluție mai puțin fericită, zona sudică a UE (Italia, Spania, Portugalia, Grecia) ar rămâne în urma „nucleului tare“ european • Sudul UE ar putea privi Europa de Est ca pe o zonă concurențială • Procesul de integrare europeană nu face să dispară politicile externe și obiectivele naționale •

(Urmare din numărul trecut)

Există mai multe probleme care alcătuiesc economia relației dintre Europa de Vest (UE) și cea de Est; mă voi referi la ele în ordinea următoare: comerț, investiții străine, mișcarea forței de muncă și ajutorul străin.

Să începem cu comerțul. O opinie larg răspândită în Occident este că țările Europei de Est, unde forța de muncă este ieftină, reprezintă o amenințare serioasă pentru sectoarele slabe din UE. Această explicație de justificare a unei politici protecționiste este mult mediatizată în Vest. Dezbateră publică din jurul acestui aspect seamănă mult cu cea care a însoțit în SUA formarea NAFTA (Zona de Comerț Liber a Atlanticului de Nord). În mod asemănător, amenințarea la adresa locurilor de muncă este ciomăgul agitat de politicieni, de unii tehnocrați și de lideri sindicalști.

Ceea ce probabil se cunoaște mai puțin este că Uniunea Europeană a transformat cele 600 milioane ECU deficit comercial în relațiile cu Estul, din 1989, în 5,6 miliarde ECU surplus comercial în 1993. Din acest surplus, 433 milioane ECU au fost produse agricole, mulțumită și exporturilor subvenționate prevăzute de politica agricolă comunitară. Este adevărat că, în cadrul unei relații bilaterale, echivalentul intrărilor mari de capital este cel mai adesea un deficit comercial considerabil și se poate crede că acesta este un mod adecvat de structurare a relațiilor economice est-vest europene pentru anii ce vin – ca o expresie a presupuselor eforturi conjugate de a construi economiile aflate în tranziție. Dar trebuie să vedem lucrurile într-o lumină reală și să citim factorii care ne arată că povestea este mult mai complicată și nu neapărat favorabilă pentru Europa de Est. Astfel, deși mai mult de 60% din comerțul țărilor est-europene se face cu UE, ele ar putea primi infuzii de capital și din alte surse, ceea ce le-ar putea permite să aibă deficite comerciale mai mici cu UE. În plus, și ceea ce este mai important, deficitul comercial în sine nu spune prea mult despre potențialul țărilor est-europene de a

vinde pe piețele occidentale. O țară se poate confrunta cu același deficit comercial la volume extrem de diferite ale exportului și importului. Acest lucru poate să aibă puțină importanță pentru Vest, unde economiile funcționează aproape de nivelele maxime ale

Tabel 1: Investiții străine directe (ISD) în Europa de Est și câteva țări foste sovietice

	1990	1991	1992	1993	1990-1993	% din
Bulgaria	4	56	42	62	164	1,00
Fosta Cehoslovacie	188	592	1.054	—	2.600	21,00
• Cehia	—	—	983	606	—	—
• Slovacia	—	—	71	160	—	—
Estonia	—	—	58	122	180	1,00
Ungaria	311	1.459	1.471	2.200	5.441	0,44
Kazahstan	—	—	100	300	400	3,00
Letonia	—	—	43	60	103	—
Lituania	—	—	5	40	45	—
Polonia	88	117	284	350	839	7,00
România	-18	37	73	48	140	1,00
Rusia	—	100	800	1.000	2.000	16,00
Slovenia	-2	41	113	123	275	2,00
Uzbekistan	—	—	100	45	145	1,00
Total	571	2.402	4.178	5.266	12.417	100,00

Sursa: Transition Report, BERD, octombrie 1994, p.123. Cifrele sînt în milioane dolari SUA.

capacității lor, dar este de importanță vitală pentru Est, unde nivelul activității economice este încă foarte scăzut; pentru Europa de Est, o stimulare puternică a exportului ar fi sinonimă cu revigorarea economiilor sale, prin ceea ce economiștii numesc un efect de multiplicare pe filiera exportului.

Nemulțumirea factorilor de decizie din Europa de Est față de politica comercială reală a țărilor occidentale

Țările Europei de Est au devenit nu numai foarte deschise pentru comerț – în multe sectoare mai mult decât partenerii lor din Vest –, dar ele sînt departe de a fi la fel de sofisticate ca acestea din urmă în ceea ce privește utilizarea barierelor comerciale netarifare. Și se știe că aceste bariere sînt deseori un impediment mult mai serios pentru comerț decât taxele vamale.

O consecință probabilă a atitudinii protecționiste a UE este aceea că țările est-europene ar putea fi puse în si-

tuția de a reconsidera avantajele unui „comerț liber unilateral“ aproape total și de a încerca să se protejeze într-o Europă în care, se pare, o regulă a jocului este „chacun pour soi même“ sau „noi împotriva lor“ – cel puțin pentru un timp. Și această schimbare de atitudine și strategie pare să fi început deja – dacă ne uităm cu atenție la nemulțumirea crescîndă pe care o au factorii de decizie din Europa de Est față de politica comercială reală a țărilor occidentale. Această insatisfacție a condus, de altfel, la reimpunerea unor taxe vamale mai mari în Polonia și Ungaria. Țările vest-europene trebuie să înțeleagă că, dacă se urmărește o integrare avantaajoasă pentru toată lumea, ajustările trebuie să se facă de ambele părți și că raportul de forțe dintre părți – care afectează inerent desfășurarea negocierilor – nu justifică tendința de a pune toată povara ajustării pe umerii partenerilor mai slabi (țările Europei de Est).

Surgerea de capital spre Europa de Est a fost inferioară așteptărilor din '89

Discuta legată de investițiile străine se concentrează, de cele mai multe ori, asupra impactului pe piața locurilor de muncă din Vest. Unii privesc doar o latură a acestei chestiuni cu multe fațete, evidențiind faptul că, în loc să se investească în interior, companii occidentale desființează locuri

de muncă și de a diminuat; capitalul ia în considerare contextul general și acesta a fost apreciat drept relativ mai puțin atrăgător pentru majoritatea țărilor post-comuniste din Europa. Datele arată că, deși investițiile străine directe (ISD) anuale au crescut de zece ori între 1990 și 1993, ele reprezintă circa 10% din valoarea ISD din țările în curs de dezvoltare în 1993¹. Nu este de loc surprinzător faptul că Ungaria a primit aproape jumătate din investițiile străine îndreptate spre Europa de Est (vezi Tabelul 1). În cazul acestei țări se pot vedea roadele reformelor, care au fost inițiate atît înainte cit și după căderea regimului comunist. Împreună cu Ungaria, Republica Cehă și Slovacia, au primit aproape două treimi din infuziile totale de ISD.

Și un ultim contraargument: nu investiții interne mai mari oferă mijlocul principal pentru a combate rata înaltă a șomajului structural în Europa de Vest; funcționarea piețelor forței de muncă, refacerea cadrului instituțional și funcționarea sistemului de asistență socială ar trebui să aibă un rol hotărîtor în acest sens.

Mișcarea forței de muncă este o problemă mult discutată, deoarece se poate transforma într-o imigrație foarte supărătoare pentru Occident și ar putea exacerba tensiunile interne pe piața forței de muncă. În timp ce unele țări vest-europene par să împingă procesul de integrare a piețelor forței de muncă (Acordul Schengen), teama lor față de potențialmente incontrolabile valuri de imigrări din Est este declarată fățiș. Lucrurile sînt clare: est-europenii sînt foarte tentați să se mute acolo unde li se oferă salarii mult mai bune; acest stimulente material poate fi mult mai puternic decît costurile părăsirii locului de baștină.

(Continuare în numărul viitor)

Fragment din lucrarea *Vitalitate și viabilitate economică. O dublă provocare pentru securitatea Europei, în curs de apariție la editura Peter Lang, Hamburg.*

NOTE

¹Raportul tranziției al BERD, 1994, p.122. Raportul mai menționează și că, în 1992, China și Mexic au primit, fiecare, infuzii de ISD care erau considerabil mai mari decît cele înregistrate în Europa de Est și în fosta URSS; la rîndul lor, Argentina și Malaezia au primit sume comparabile (*Ibid.*). Această situație nu s-a schimbat semnificativ în perioada 1993-1995.

Subtitlurile aparțin redacției

Traducere de Adriana Tudor

Adevărul literar și artistic nr. 303

- **Mircea Nedelciu:**
Lucrez la romanul „Zodia scafandului“
- **Pamfil Șeicaru** despre **Mihail Sadoveanu**
- **Jurnal de Mariana Șora**
- **Umbra lui Eugen Cristescu** pe urmele lui **Iuliu Maniu** (documente)
- „Apropo“ cu **Costache Olăreanu, Cătălin Țirlea și George Cușnarencu**

CRONICA MELANCOLIEI

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Procesul procesului

Procesul procesului de la Tîrgoviște a reunit împotriva sa toată presa prezidențială, începînd cu cea mai rudimentară și sîrșind cu cea mai elevată, care a fost determinată de împrejurări să iasă din așa-zisa ei neutralitate și să-și exprime deschis atașamentul față de actuala putere.

Faptul că în 24 decembrie 1989, cînd a semnat actul de instituire a Tribunalului de urgență (care trebuia să parafazeze condamnarea la moarte a soților Ceaușescu și hotărîrea de executare peste noapte a sentinței), d-l Ion Iliescu nu avea calitatea oficială care să-i permită luarea unei astfel de măsuri pare să nu-i tulbure pe adepții convinși ai săi și ai statului (nostru) de drept. Or, dacă acest act este ilegal și constituirea completului de judecată este atinsă astfel de nulitate, toate celelalte încălcări ale legii, semnalate de avocații care au pledat în recentul proces al procesului, nu mai reprezintă altceva decît niște amănunte în plus. Ele au menirea de a arăta și în practică felul cum înscenarea cîinică, făcută pe fondul colindelor primului nostru Crăciun liber, a transformat procesul prin care ar fi trebuit să aflăm adevărul cu privire la evenimentele din decembrie într-o farsă judiciară și executarea peste noapte a sentinței într-o crimă. Faptul că respectiva crimă a fost înfăptuită împotriva unor criminali nu schimbă datele problemei. Fiindcă, dacă oricine ar putea numi un tribunal de urgență după cum îl taie capul pe el și ar organiza imediat execuția celui condamnat, toate răspîntiile ar fi pline de spinzătorii și de cadavre.

S-a spus, pe bună dreptate, că procesul dictatorului nu ar fi primul care ar merita să fie redeschis. Dar, din păcate, întîmplarea (sau destinul) face ca Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu să fie singurii morți din decembrie 1989 pe care știm bine cine și din al cui ordin i-a împușcat.

Adepții actualii puteri refuză să discute legalitatea în care s-a desfășurat procesul de la Tîrgoviște sub pretext că executarea imediată a dictatorului ar fi fost un act absolut necesar, menit să pună capăt tragediei. Numai că, după cum știm cu toții, la 22 decembrie revoluționarii pusese stăpînire pe sediul CC-ului și Ceaușescu nu mai avea nici o șansă de scăpare. Privea ca o fiară încolțită în toate părțile, ascultînd cum strigă mulțimea: să fie judecat pentru singele vărsat.

Așa arătau lucrurile cînd a intervenit d-l general Victor Athanasie Stănculescu și l-a urcat în elicopterul cu care și-a luat zborul de pe acoperiș.

Trei zile am trăit cu groaza că au murit 60.000 de oameni, așa cum ni se spunea, și că dictatorul – pe care serviciile de dezinformare îl făceau să pară ubicu – ne-ar putea împușca pe rînd, pînă la ultimul. Se răspîndise zvonul că dedesubtul întregii capitale ar exista o rețea de tuneluri și că teroriștii ar ieși pe canale ca șobolanii și ar ucide tot ce le iese în cale. Se primeau telefoane că apa e otrăvită, că se incendiază casele, că se omoară bolnavii și copiii din spitale. Abia după ce totul s-a aranjat, am înțeles că, de fapt, Ceaușescu nu fugise de pe acoperiș chiar de capul lui. Că fuga sa era opera d-lui general Stănculescu. Am încă vie în minte imaginea odioasă, care la despărțire i-a spus: să ai grijă de copii, Victoras!

Problema pe care mi-am pus-o și atunci ca și acum este ce rol a jucat în aceste evenimente d-l general? Cu alte cuvinte, cînd a trecut dumnealui de partea d-lui Iliescu? Fiindcă, dacă atunci cînd a organizat fuga Ceaușestilor lucrul deja împreună, înseamnă că d-l președinte a știut de la bun început că odioșii n-au reușit să scape, ci au fost scoși din scenă de oamenii d-lui general. În cazul acesta, viitorul președinte (al FSN și al Republicii) ne-a ascuns adevărul cu bună știință și a menținut teroarea în care trăiam cu un anumit scop.

Dacă d-l general Victor Athanasie Stănculescu a acționat de capul său, fiind pregătit pentru ambele variante, iar d-l Ion Iliescu nu a știut unde se află înaintașul său, viitorului președinte i s-ar putea acorda circumstanțe atenuante. Fiindcă asta ar însemna că și-a încărcat conștiința cu doi vechi tovarăși numai pentru a salva situația.

Ceea ce mă împiedică să optez pentru această variantă este faptul că, după evenimente, d-l general nu a fost arestat, ci avansat. Or, acțiunea prin care s-a remarcat nu a scurtat perioada ostilităților, ci dimpotrivă. A lungit-o cu trei zile, în care au fost împușcați în stradă mai mulți oameni nevinovați decît înainte de 22.

Făcînd procesul procesului de la Tîrgoviște, cei care au stat în fața gloanțelor nu vor, în nici un caz, să-l reabiliteze pe dictatorul care a dat ordin să se tragă în demonstrații. Ei vor să afle de ce și de cine au fost vînduți în acele zile în care și-ar fi dat viața de bunăvoie în numele libertății.

Un comentator recunoscut pentru umorul său inegalabil încearcă să-i dezarmeze, spunînd că, prin acest demers, ei ar deschide calea către situația ridicolă în care dictatorul ar triumfa post-mortem și nația română ar realiza consensul cîntînd veșnica lui pomenire. Eu îl asigur că riscul acesta este cu desăvîrșire exclus. Măcar pentru că drumul despre care vorbește domnia sa a fost deja deschis de însuși omul nostru din Tunis. Fiindcă, în nebunia lui, acesta a visat să atingă marea performanță de a-l ucide cu mîinile sale pe dictator și de a-l înmormînta, totuși, creștinește. Ca urmare, mai întîi a pus grîul la fierț și abia după aceea i-a judecat și i-a executat pe cei doi prizonieri. În jurul colivei pregătite dinainte, pe plita lui din bucătărie, i s-a făcut odiosului prima sîntîntă ceremonie. Numai că performanța visată de maestrul de ceremonii Gelu Voican Voiculescu nu a putut să fie întru totul realizată, deși el s-a bucurat de asistența unui om atât de inteligent cum este d-l prof. univ. Virgil Măgureanu.

Graba a stricat treaba. S-a trecut prea pe nerăsuflăte de la sentința dată dinainte la împușcare și la înmormîntare. Or, pentru ca totul să fie cum scrie la carte, mai era nevoie și de spovedania marelui păcatos. Iar fiindcă a lipsit această spovedanie, a lipsit cu desăvîrșire și lumina de după aceea.

Dacă dictatorul n-ar fi fost luat de pe acoperiș de oamenii d-lui general și ar fi fost lăsat în seama revoluționarilor care l-au făcut să capituleze, poate că lucrurile s-ar fi desfășurat ca la Timișoara și deznodămîntul ar fi fost altul. Dar complotiștii au avut nevoie de el. Pe capul lui s-a încheiat pactul între vechea gardă, care și-a impus condițiile, și garda cea nouă.

Atunci cînd a vorbit despre lovitură de stat, dictatorul nu s-a referit la Revoluție. Se uita fix la d-l general – care după ce îi organizase fuga se afla printre cei care îl judecău – și știa foarte bine de ce se uita la el.

Complotul, pe care nu întîmplător îl apără majoritatea celor promovați în 1990 de noua putere, ar fi avut o singură justificare. Aceea de a evita vărsarea de sînge. Dar, după cum se știe, nu numai că n-a evitat-o, ci a dublat-o. Șururile de cruci identice din cimitirele eroilor pledează cum nu se poate mai convingător împotriva celor ce l-au organizat.

Faptul că, după 6 ani, cei care și-au riscat viața ca să nu mai fie ce-a fost au ajuns să ceară recursul la procesul dictatorului, în speranța că pe calea aceasta poate vom reuși să aflăm și cine a tras în noi după 22, nu este de ris, ci de plîns.

Premiile acordate de Senatul UNITER:

1. Premiul pentru **exelență**: **Gheorghe Dinică**. 2. Premiul pentru întreaga activitate: **Ileana Predescu** (actorie), **Petre Gheorghiu** (actorie), **Ion Cojar** (regie), **Lucu Andreescu** (scenografie), **Nicolae Carandino** (critică teatrală).

Nominalizări (în ordinea alfabetică) pentru: 1. Premiul pentru **cel mai bun spectacol**: **Orfanul Zhao** de Ji Junxiang, Teatrul Tineretului Piatra Neamț, regia Al. Dabija; **Pelicanul** de Strindberg, Teatrul Levant, regia Cătălina Buzoianu; **Trei surori**, de Cehov, Teatrul „Bulandra”, regia Al. Dărie. 2. Premiul pentru **cel mai bun regizor**: **Cătălina Buzoianu**, pentru spectacolul **Pelicanul**; **Al. Dărie**, pentru spectacolul **Trei surori**; **Dragoș Galgoțiu**, pentru spectacolele **Troilus și Cresida** de Shakespeare, la Teatrul de Comedie, și **Lulu** de Fr. Wedekind, la Teatrul „Odeon”. 3. Premiul pentru **cel mai bun scenograf**: **Vittorio Holtier**, pentru scenografia spectacolului **Troilus și Cresida**; **Lia Manjoc**, pentru scenografia spectacolului **Pelicanul**; **Irina Solomon** și **Dragoș Buhagiar**, pentru scenografia la **Orfanul Zhao** și **Roberto Zucco** de B.M. Koltes, la T.N. București. 4. Premiul pentru **cea mai bună actriță**: **Luminița Gheorghiu**, pentru rolul Olga din **Trei surori**; **Liliana Popovici**, pentru rolul Claire din **Cameristele** de Genet, la Teatrul de Stat Arad; **Valeria Seciu** pentru rolul Mama din **Pelicanul**. 5. Premiul pentru **cel mai bun actor**: **Claudiu Bleonț**, pentru rolul Mercutio din **Romeo și Julieta** de Shakespeare, la T.N. București; **Florin Mircea** pentru rolurile Kaloșin și Anchiughin din **Anecdote provinciale** de Aleksandr Vampilov, la T.N. „V. Alecsandri” Iași; **Mircea Rusu** pentru rolul Axel din **Pelicanul**. 6. Premiul pentru **cel mai bun critic teatral**: **Irina Coroiu**, **Mircea M. Morariu**, **Marian Popescu**. 7. Premiul pentru debut: **Damian Dancescu**, pentru rolul Zucco din **Roberto Zucco**; **Bogdan Voicu**, pentru regia la **Picnic pe cîmpul de luptă** de Arrabal, la Teatrul „Andrei Mureșanu” Sfinu-Gheorghe; **Vlad Zamfirescu**, pentru rolul Frederik din **Pelicanul**. 8. Premiul pentru Teatrul TV: **Cum vă place** de Shakespeare, regia Olimpia Arghir; **Don Carlos** de Schiller, regia Eugenia Todoran; **Transfer de personalitate** de Dumitru Solomon, regia Silviu Jicman. 9. Premiul pentru Teatrul radiofonic: **Adam și Eva** de Rebrenau, regia Leonard Popovici; **Scriptorul diavolului** după O'Neill, adaptarea și regia Mircea Albulescu; **Răscolind cenușa** de Djordje Leibovici, regia Mihai Lungeanu. 10. Diploma pentru Producțiile Școlilor de Teatrul s-a acordat **Catedrei de Artă Actorului** de la Academia de Teatrul și Film din București pentru **Hatmanul Baltag** (regia Sanda Manu) și **Jacques sau Supunerea** (regia Gelu Colceag).

Piesa anului 1995: **Repetabila scenă a balconului** de Dumitru Solomon.

I. Proiecte din domeniul artelor vizuale contemporane:

1. Pregătirea unei expoziții sau a unei manifestări de arte vizuale.
2. Catalog al unei expoziții în curs de desfășurare, al unei viitoare expoziții sau retrospectiv, cu texte în limba română și engleză.

II. Domeniul educațional:

1. Finanțarea de abonamente la publicații internaționale de artă pentru bibliotecile specializate de artă.
2. Suport financiar în organizarea de seminarii sau conferințe pentru artiști, istorici de artă, studenți, inclusiv licee de artă.

Formularele vor fi depuse la Centrul Soros pentru Artă Contemporană, Calea Victoriei 141, CP 1-827, București, tel.: 311.21.92, tel./fax: 311.21.93 sau la sediile FUNDATIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ din: Timișoara – Str. Semenic, nr. 10, 1900, tel./fax: 056/192493; 199960; Cluj – Str. Galaxiei, nr. 1/A, CP 73, 3400, tel.: 064/194064; fax: 064/194083; Iași – Str. Moara de Foc, nr. 35, 6600, tel.: 032/252920; fax: 032/252926

PROGRAMUL DE ARTE VIZUALE CATEGORII DE ACORDARE A SPRIJINULUI FINANCIAR

3. Dezvoltarea proiectelor mediatice.

IV. Domeniul schimburi internaționale:

* Suport financiar acordat instituțiilor în organizarea de expoziții sau conferințe avînd ca temă subiecte de artă contemporană.

3. Suport financiar pentru participarea la cursuri postuniversitare în domeniul artei.

III. Domeniul mediatice:

1. Sponsorizarea publicațiilor de artă (noi, precum și deja existente).
2. Sponsorizarea editării de cărți de artă, albume, broșuri etc.

Monocuplul (o senzație de neocolit)

Oricât de neașteptate și captivante ar fi subiectele, analizele și verdictele ce compun cărțile lui Virgil Ierunca, senzația de frustrare cauzată de rupearea lor din monocuplul radiofonic intrupat atîta amar de vreme cu Monica Lovinescu e de neînălțat. Citești o pagină din Monica Lovinescu și-ți răsună-n auz lugubrele inflexiuni cu care-n miez de noapte Virgil Ierunca recita cutare vers bacovian din Nichita Danilov, cu niște corbi enormi pe cîmpul pustiu (i.e. România lui Ceaușescu, nu?). Dai pagina la cartea lui Virgil Ierunca și-ți răsună automat în minte cutare sentință mitraliată de Monica Lovinescu. În fine, citești în paralel sumarele celor zece cărți (cinci și cinci) publicate de cei doi la Humanitas, dar nu te poți opri să nu regreți absența dintre coperti a sutelor, și chiar miilor de emisiuni făcute-n tandem, fie dezbateri sau interviuri, fie, mai ales, acea „revistă a presei” – deopotrivă istorie și pamflet, antologie a demnității și rușinii. Numai amestecul de planuri reprezintă adevărată măsură a acestui uluitor monocuplul prin care a trecut – cernută, arsă, sporită, ispitită și benefic programată, ori desfrunzită fără cruțare – toată literatura română din ultimii cincizeci de ani.

Mie, cel puțin, așa mi se întimplă: îl citesc pe unul și-l aud pe celălalt. Văd o teorie susținută de unul și-mi închipui instinctiv opusul acesteia, susținut de celălalt. Adevărul e că sînt de-o complementaritate amestecate, antinomici în fond, ca opțiuni spirituale fundamentale, dar simbiotice, de fapt, pînă la fericita confuzie a contrariilor: Monica Lovinescu e cu bisturiul și acidul sulfuric, Virgil Ierunca – înfășurat curtenitor (dar și otrăvitor la o adică) în hlamida oratoriei imperiale; ea cu psihologia, realismul subversiv și literarul ca necropsie a realului, el – cu vultele oniro-suprerealiste, cu dogmatica ortodoxiei și poezia ca sefracic athanor de daimonie; ea cu vorbe aspre și reci, el cu panaș metafizic și luxuriantă arhaizantă ș.a.m.d.

Tot acest mariaj cultural de impulsuri antipodice făcea echilibrul emisiunilor monocuplului de la Europa Liberă. Un echilibru irepresibil obsedat de ideea românească: mai puțin ostentativ la Monica Lovinescu, însă direct și vehement la Virgil Ierunca.

„Marginalizarea rodnică”

Și de această dată Virgil Ierunca ne surprinde cu o serie de nume uitate, prea puțin citate sau marginalizate cu dichis. În volumele anterioare ne „loveam” de George Racoveanu, N. Caranica și Daniel Boc, de N. Petra, Mircea Popescu, Mihai Fărcășanu sau Paul Sterian, dar și de Ovidiu Cotruș, nume încă prea puțin fixat în definitivul eselui românesc. Acum, „fidelitatea față de ne-uitare” devine program: „am căutat să punem un accent mai apăsător pe ceea ce am putea numi marginalizarea rodnică. Cele mai multe texte aduc printru noi pe cei îndepărtați de centru. Cum centrul devine, într-un regim totalitar, monopolul unei ortodoxii implacabile (implacabilul violenței, al prostiei, rușinii și umilirii), cei care au ales marginalizarea au instituit o comunitate – deloc ipotetică – a onoarei, dovedind că există și un destin al adevărilor”.

Așa ne este reamintit Luca Ion Caragiale, „un nedreptățit de istoria și

critica literară”, un „precursor precis al unui întreg curent din poezia nouă”, curent marcat de ironia de peste două decenii a unui Geo Dumitrescu. Așa sînt acuzate absența unei biografii Milița Pătrașcu (p. 40); trecerea a trei decenii între primele patru volume din *Filocalia* (1946–1948) și cel de-al cincilea, în, de acum legendara, traducere a lui Dumitru Stăniloae; atacul declanșat în 1973 de Al. Ivasiuc la adresa lui M. Nițescu („reacționari”, „mistic”), urmat imediat de „neopășunatul rigid Valeriu Răpeanu”, iar în *Scnteia* de „un anume George Gibescu”; absența referințelor la munca lui Aron Cotruș

Popescu) figurează și Basil Munteanu (pp. 273–287), nereeditat cu nimic după 1989 și din a cărui operă Virgil Ierunca extrage un citat incitant: „Omul pe care-l reprezintă literatura română nu e deloc omul social, ci omul în sine, parte integrantă a Creațiunii. Acest om încearcă să se definească nu atît în implicațiile lui colective, ci în implicațiile sale pur omești, metafizice și naturale. Societatea nu-i aduce decît necazuri și eșecuri, și cea mai mare parte din conflictele sociale imaginate de romancierii se rezolvă în tînguire și anatemă. Omul literaturii românești, populare sau

ieșit demult din circuitul public. Textul reproduș aici e din 1979 și dacă am regretat undeva, în acest volum, absența notelor actualizante – aici a fost.

Prea puțin spectaculos, sumarul din *Semnul mirării* preferă să instruiască și evită mustrarea, cancanul, șarja. (De aceea nici cronica nu poate fi suculentă sau jovială, ci preponderent expositivă.) Abia dacă, ici și colo, dai de cite-o boabă de piper răcătă-n turta dulce: un Ion Frunzetti autor de „genflexiuni politice de o barocă inutilitate”, „improvizați agitați, ca Mihai Gafița”, Nicolae Balotă și „logoreea elegantă a salutului și plecaciunii oficiale”, Ion Brad și Al. Andrițoiu (catalogați de Crohmălniceanu la „poezia patriotică”), taxați drept „retori raionali”. Dar, tot aici, o exagerațiune, pe care-o semnez cu tot riscul, chit că politicește Virgil Ierunca avea dreptate la vremea aceea (1982), cînd îi reproșează lui Mihai Zamfir (într-o cronică, de altminteri, elogioasă la *Poemul românesc în proză*) că a citat și din *Principele* lui Eugen Barbu. Oricine ar fi... scris *Principele*, ca text literar subsumabil inclusiv poemului în proză, el există, se susține și nu poate fi eliminat estetic din rațiuni extraestetice.

CRONICĂ DE CARTE

Alte leacuri împotriva uitării

VIRGIL IERUNCA
„Semnul mirării”

Editura Humanitas, 1995, 351 pagini

Virgil Ierunca

Semnul mirării

de atașat cultural al României la Madrid etc.

Tot așa, ne sînt reamintite articolele lui Radu Gyr din *Glasul Patriei* (cînd e vorba de a alege între el și Nichifor Crainic, v.p. 263), precum și faptul că „nici un adversar al Gărzii de Fier n-a scris articole mai zdrobitoare împotriva lui Corneliu Zelea Codreanu decît Radu Gyr”, după cum discutarea *Antologiei poeziei franceze de la Rimbaud pînă azi*, de Ion Caraion și Ov. S. Crohmălniceanu, devine un necruțător, lapidar și precis act de acuzare pentru cel de-al doilea (v. pp. 255–258), care turțise complet fesul esteticului cu greutatea dizgrațioase ale stingismului și combinațiilor politice.

Și tot de aici aflăm cum voia Geo Bogza „să ia trenul pînă la Focșani” ca „să-l cunoască pe Liviu Ioan Stoiciu”. Sau cine a fost autorul celui „dosar exhaustiv” cuprinzînd situația bisericilor dărîmate sau demolabile de pe timpul lui Ceaușescu, trimis și difuzat la Europa Liberă: Daniel Barbu, alias „Un grup de arhitecți din România”. După cum tot aici sînt evocați, într-un fel sau altul, Pompiliu Constantinescu și Horia Stamatu, Octav Șuluțiu, Mircea Streinul, Dragoș Protopopescu, Petru Manoliu și Eugen Bălan, Constantin Fântăneru, Victor Valeriu Martinescu, Ștefan Nițescu, N. Crevedia, Ștefan Stănescu. O cronică din 1975 la *Retroproiecțiile* lui Pericle Martinescu prilejuiește tocmai o astfel de încheiere: „Ne gîndim, o dată mai mult, cîți scriitori dintre cele două războaie ar trebui reeditați. Tăcerea în care sînt lăsați să zacă un Grigore Popa, un Barbu Brezianu, un P.P. Ionescu, un Horia Nițulescu e o tăcere vinovată”.

Și, firește, poeți de azi față de care critica literară are încă datorii serioase: Vasile Vlad, Florența Albu, Emil Brumar, Marius Robescu, Dan Ion Nasta, cărora li se poate adăuga Daniel Turcea, ca și alții a celor recitate ne-ar deranja serios confortul letargic în hamacul verdictelor pietrificate ca straturile de guano. În sfîrșit, printre cei cărora li se face dreptate aici (de la Sergiu Al-Gorge și Ion Biberi, la Antonie Golea și Stere

culțe, nu se simte în largul lui decît singur, față de sine și de cer, înconjurat de mistere, situat în centrul vastei naturi, străduindu-se să se explice prin ea și să i se integreze”.

Popasuri cu folos

Să nu omitem tocmai textul ce deschide volumul: *Sfidarea realismului socialist: Dan Botta, traducător al lui François Villon*, unde găsim un Virgil Ierunca pe post de adevărat cercetător științific, evaluînd cu sobră siguranță ultraprofesionalizată caratele „singurei cărți de poezie care a putut apărea în România între 1947–1957, la cumpăna cumplită a unei nopți unice în istoria noastră. Restul a fost rușine și pulbere”. Este vorba de un tratat sui generis de *traductologie*, unde voluptatea orferului lexical cunoaște reale delicii. (Nu fără bine venitele accente dure, ca de ex.: „La apariția traducerii din Villon, numai Nicolae Argintescu ar fi putut comenta” – dacă ar fi fost liber s-o facă – această repariție a lui Dan Botta. Configurația literară a momentului ne-a delegat însă pe... Șerban Cioculescu. Care n-a înțeles niciodată absolut nimic din universul secret al lui Dan Botta.”) O analiză de-a dreptul exemplară, un spectacol cum, în ultimii ani, numai detectivistica lui Marian Papahagi prin cotloanele variantistici ionbarbene ne-a mai oferit.

Pilduitoare sînt afirmațiile despre Dumitru Stăniloae – „un Karl Barth al Răsăritului” –, convingerea (exprimată în cadrul comentariului la *Istoria Românilor* de Vlad Georgescu) că „democrația românească a fost o realitate, și nu un teatru de aparențe pe o scenă deviant-balcanică”, îndemnul la reluarea (analitică) a meandrelor prin care a trecut Ion Vinea („om de stînga. Dar același om de stînga e autorul unor extrem de vehemente articole împotriva imposturii bolșevice”). Încă două nume, unul copleșit în egală măsură de adulațiile recunoscatore și antipatie – M.R. Paraschivescu („un poet comunist care a stîngerit totdeauna ortodoxia comunismului (...) ereticul e mai primejdios pentru o ortodoxie decît inșiși adversarii ei”) – celălalt, Alexandru Monciu-Sudinschi,

Departe de final

În ciuda multelor nume pomenite, sîntem încă departe de a fi epuizat sumarul. Există aici și Orwell, Malraux, Soljenitișin sau Jankélévitch, după cum există Panait Istrati, Victor Brauner, Eugen Ionescu, N. Steinhardt, Alexandru George, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, H.-R. Patapievici sau Cristian Moraru. Iar în poezie: Mircea Dinescu, Marcel Gafton, Dorin Tudoran, Grete Tartler, Marta Petreu, Elena Ștefoi, Constantin Abăluță, Liviu Ioan Stoiciu, Dan Ion Nasta. În abordarea poeziei, Virgil Ierunca se lasă nu o dată atins de grandilocvență; aici pasiunea sa pentru arhaism („seva roditoare a arhaismului necesar”) și sonorități neuzuale stînjenește lectura. Cum să nu și te facă dor de pamfletul coroziv al imoralității literare cînd dai peste formulări de genul: „Marcel Gafton meditează ani și ani înainte de a slobozi spusul” (verbul „a slobozi” fiind, se știe, mai mult de domeniul micțiunii decît de cel al ficțiunii), „vrea de absolut a poetului”, „poeti ai extinderii spusului”, „murirea transcendenței” etc./ Sau poate e și aici un semn al aceluși „tradiționalism luminat” (p. 284) de care, cu discreție, se arată atașat autorul.

Mai mult decît în cazul volumelor anterioare, *Semnul mirării* (ne) deschide apetitul pentru o posibilă (și necesară, desigur) restructurare (pardon de vorbă urită) a istoriei și ierarhiilor literare. Pentru o primenire a apei din acvariu, ca să poată respira în voie afirmații precum „N. Steinhardt acordă vieții prestigiu rezervat de Maurice Blanchot morții”, dar și: „poezia lui Eugen Iebeleanu nu este, în adîncul ei, o poezie majoră”.

Cum se va petrece această restructurare a ierarhiilor? e aproape clar. Cine și cînd o va face? nu se știe. În orice caz, istoricii literari au a-și aduce aminte de îndemnul lui G. Călinescu: „Oriunde-ntorc urechea, din Dunăre-n Ceahlău, / Ciocanele grozave răsună pe ilău. / Nici tu nu sta vizînd; zidește, stînga roade, / Adună vara griul, culege toamna roade”...

DAN C. MIHĂILESCU

Autoritățile de la Tiraspol interzic delegației GDS să-l viziteze pe Ilie Ilașcu

În perioada 13-16 ianuarie 1996, o delegație a Grupului pentru Dialog Social, formată din Victor Bârsan și Părintele Iustin Marchiș, s-a aflat în Republica Moldova, pentru a-i înmîna d-lui Ilie Ilașcu premiul GDS pe anul 1995.

În cadrul unei conferințe de presă, organizată simbolic 13 ianuarie la Casa Presei din Chișinău, delegația GDS a prezentat liniile directoare ale preocupărilor și activității Grupului, după care a expus motivele pentru care Ilie Ilașcu a fost considerat de către Grup personalitatea anului 1995. Apoi, delegația a înmînat d-nei Nina Ilașcu premiul respectiv. Cum d-na Ilașcu îl vizitase în ziua precedentă pe soțul său, care aflase din emisiunile posturilor de radio că fusese premiat, dinsa a putut citi mesajul de mulțumire adresat de Ilie Ilașcu celor care i-au acordat premiul, ca și tuturor celor care mențin treaz interesul pentru soarta sa și a tovarășilor săi. Totodată, d-na Ilașcu a asigurat că suma de bani care însoțește premiul va fi împărțită frățește între toate cele patru familii ale arestaților.

Conferința de presă, la care au participat ziariști, militanți în domeniul drepturilor omului, reprezentanți ai Ambasadei Statelor Unite și ai misiunii OSCE în Republica Moldova, a continuat cu discutarea unor chestiuni legate de situația arestaților, în special strategia ce trebuie urmată pentru eliberarea acestora.

Luni 15 ianuarie, delegația GDS s-a deplasat la Tiraspol, unde s-a adresat ministrului adjunct al afacerilor interne (de facto), Victor Nikolaevici Pavlov, pentru a obține aprobarea de a-l vizita pe Ilașcu. Cererea de vizitare fusese trimisă prin fax cu o săptămână înainte. Deși, în conformitate cu legislația transnistreană (de facto), aprobarea sau respingerea cererilor de vizitare a deținuților intră exclusiv în competența ministerului de interne, mai exact printr-o atribuție d-lui Pavlov, acesta și-a declinat competența și a declarat că aprobarea trebuie obținută de la președintele Sovietului Suprem (de facto), Grigore Mărăcută. Întrebat dacă a intervenit o schimbare de ultimă oră în legislația transnistreană, d-l Pavlov a răspuns negativ. Acest răspuns era echivalent cu o recunoaștere că decizia asupra vizitei intra în competența sa. Totuși, d-l Pavlov a insistat în a susține că aprobarea trebuie dată de d-l Mărăcută sau, în absența acestuia, de d-l Surago, funcționar superior în aceeași instituție. În dorința de a depăși acest blocaj, delegația a acceptat să plece la Sovietul Suprem (de facto), unde, în absența d-lui Mărăcută, a fost primită de d-l Surago. Acesta s-a arătat surprins de faptul că d-l Pavlov îi trimite spre aprobare o asemenea cerere, care nu intră în atribuția sa. A urmat o discuție telefonică între d-l Surago și d-l Pavlov, în care acesta și-a explicat îndelung, unul altuia, atribuțiile de

serviciu. Întrebat de delegații români dacă există schimbări recente în legislația transnistreană, Serghei Vladimirovici Surago a declarat că nu este la curent cu această chestiune. Delegația s-a arătat surprinsă să constate că un funcționar superior al instituției legislative nu este la curent cu modificările din legislație, dar d-l Surago a confirmat răspunsul său.

D-l Surago a îndrumat delegația către un alt funcționar superior al Sovietului Suprem (de facto), d-l Pașeev, dar și acesta și-a declinat competența. Înainte de a părăsi clădirea Sovietului Suprem (de facto), delegația a fost abordată de către d-l Voronenco, șeful comisiei pentru culte, care i-a solicitat o discuție. D-l Voronenco a dorit să afle dacă Părintele Marchiș a cerut aprobarea P.S. Justinian, episcop de Dubăsari (al Patriarhiei Moscovei), înainte de a încerca să-i acorde o asistență spirituală lui Ilașcu. Părintele Marchiș a explicat că, în conformitate cu toate canoanele ortodoxe, o asemenea aprobare ar fi necesară dacă ar avea intenția de a sluji în vreo biserică aflată sub jurisdicția P.S. Simeon, nicidecum într-o relație individuală cu un credincios. D-l Voronenco a insistat în a arăta că de beneficiar ar fi o vizită la reședința episcopală de la Dubăsari, iar delegația a explicat că ar fi incintată să-l viziteze pe P.S. Justinian, dacă timpul și traseul i-ar permite.

Delegația s-a întors apoi la d-l Pavlov, pentru a-i arăta că metoda pe care a indicat-o pentru obținerea aprobării este improprie și pentru a-i cere să-și dea rezoluția pe această cerere, conform legislației în vigoare. D-l Pavlov a insistat în a susține că problema nu este de competența sa, dar a asigurat că aprobarea poate fi dată de d-l Voronenco. Delegația s-a arătat uimită să afle că șeful comisiei pentru culte ar putea decide într-o problemă a penitenciarelor, dar d-l Pavlov a asigurat că aceasta este calea cea bună. Delegația s-a deplasat iarăși la Sovietul Suprem (de facto), unde a transmis mesajul d-lui Pavlov către d-l Voronenco. Acesta s-a arătat la rândul său surprins de solicitare; a urmat o lungă discuție, în care d-l Pavlov și d-l Voronenco și-au explicat unul altuia competențele. În cele din urmă, d-l Voronenco a declarat că, din păcate, nu poate ajuta în nici un fel delegația.

Cum se făcuse prea târziu pentru a continua demersurile, delegația s-a întors la Chișinău, iar a doua zi, marți 16 ianuarie, a revenit la Tiraspol, cu intenția de a arăta d-lui Pavlov că și cea de-a doua metodă pe care a indicat-o pentru obținerea aprobării este improprie și de a-i cere să dea o rezoluție scrisă pe cererea de vizitare: fie că vizita este aprobată, fie că este respinsă, fie că problema nu este de competența sa. D-l Pavlov nu se găsea la birou său; în schimb, el a lăsat două mesaje ofițerului de serviciu: (1) că se va întoarce la ora 14.30; (2) că delegația trebuie să-l

caute pe d-l Veslouh, de la Ministerul Securității (de facto). Delegația a răspuns că nu îl va căuta pe d-l Veslouh, deoarece problema vizitării arestaților nu intră în competența Ministerului Securității, dar că va reveni la ora indicată de d-l Pavlov.

La 14.30, d-l Pavlov nu se întorse. După aproximativ o oră a sosit în clădire d-l Fucedji, ministrul de facto, cărui delegația i-a cerut să decidă în problema vizitei. D-l Fucedji a refuzat să se întâlnească cu delegația, trimițând în schimb un ofițer superior, care nu s-a recomandat. Acesta a transmis că aprobarea pentru vizitarea lui Ilașcu poate fi dată doar de președintele republicii (de facto), Igor Smirnov. Delegația a întrebat dacă există modificări recente în legislația transnistreană; ofițerul a răspuns negativ. Există vreun decret al președintelui Smirnov în acest sens? Ofițerul a răspuns negativ. E vorba uterului de un ordin verbal al președintelui? Ofițerul a răspuns iarăși negativ. Ce fel de reglementare este cea care funcționează în cazul vizitării lui Ilașcu, dacă ea nu este nici scrisă, nici orală? Ofițerul nu a putut răspunde. Delegația a cerut atunci ca ministrul să scrie pe cerere rezoluția sa, oricare ar fi aceea. Ofițerul a declarat că ministrul are program de audiențe și nu îl poate deranja. Delegația a acceptat să aștepte pînă ce ministrul termină cu toate audiențele, dar ofițerul a declarat că d-l Fucedji va pleca imediat în alt loc. Părintele Marchiș a cerut să fie lăsat măcar dînsul, ca om al bisericii, să-l viziteze pe Ilașcu, dar ofițerul a declarat că aceasta nu este posibil.

Considerînd că toate căile care ar putea duce la o înlăturare cu Ilașcu au fost epuizate și că este imposibil de obținut de la autoritățile de facto de la Tiraspol o recunoaștere scrisă a poziției lor, delegația a părăsit orașul, îndreptîndu-se spre Chișinău și apoi spre București.

Delegația s-a putut consola cu constatarea că, în mod paradoxal, cunoaște și respectă legile transnistrene în mai mare măsură decât ministrul sau funcționarii superiori de la Tiraspol.

Eșecul acestei vizite nu va împiedica nici Grupul pentru Dialog Social, nici alte organizații neguvernamentale, naționale și internaționale, să-și continue eforturile pentru eliberarea prizonierilor.

**VICTOR BÂRSAN
Pr. IUSTIN MARCHIȘ
București, 18 ianuarie 1996**

**ECONOMIȘI PÎNĂ LA 40%
ABONINDU-VĂ DIRECT
LA REDACȚIE**

8% 6.000 lei cu expediere prin poștă
15% 5.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

30% 4.500 lei cu expediere prin poștă
40% 4.000 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: **Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. DT, București.** Adevăratele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: **Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București**, cu specificarea pentru **Serviciul de Difuzare**.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

Facem apel la abonații noștri să renunțe la abonamentul încheiat la oficiile poștale. Aceste abonamente, realizate de fapt prin intermedierea RODIPET-ului, creează tot mai multe probleme redacției, deoarece RODIPET plătește cu tot mai multă întârziere banii datorajii revistei. În consecință, s-ar putea să ne vedem obligați a înceta expedierea abonamentelor încheiate în acest fel, pînă la plata sumelor restante.

Vă rugăm să vă abonați prin scrisoare adresată direct redacției sau, după caz, personal la redacție, în condițiile prezentate în anunțul alăturat.

Avantaje:

- serviciu prompt;
- cost mai mic;
- reduceri speciale;
- o permanentă legătură directă cu redacția.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
- Europa occidentală:	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia 40 \$ 20 \$ 10 \$
- Israel 60 \$ 30 \$ 15 \$

- SUA, Japonia, Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjunct); ANDREI CORNEA (publicist comentator); HORĂȚIU PEPINE (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție social); CEZAR PAUL-BĂDESCU (secretar general de redacție); DIANA TURCONI (social); DAN PERJOVSCHI (grafician); ALEXANDRU CIRIP (tehnedactor); RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ (corectori); MIRCEA IONESCU (șef serviciu difuzare și publicitate); CONSTANTIN SATALLA (difuzare); MIHĂELA CUCU (publicitate).

Rubrici permanente: ILEANA MĂLĂNCIOIU, H.-R. PATAPIEVICI (essu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu economic), RALUCA STROE-BRUMARIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religiilor), DAN C. MIHĂLESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Correspondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZĂNU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnedactare computerizată: „22”.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie **ISSN-1220-5761**